

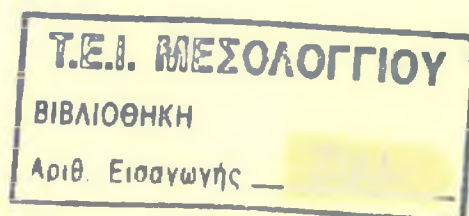
Τ.Ε.Ι. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ Σ.Σ.Ο.Ε.

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

&

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ : ΜΑΡΙΑ ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΔΗΜΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ
ΜΑΡΙΑ ΤΣΑΝΤΗ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 1999

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
Η ΕΚΡΗΞΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	6
1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟ ΑΙΩΝΑ	6
1.2. ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	7
1.3 ΜΑΖΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΠΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ Η ΕΚΡΗΞΗ ΤΗΣ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ	10
2.1 Ο ΟΡΟΣ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ	10
2.2. Η ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΣΗΜΕΡΑ	12
2.3. ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΣΗΜΕΡΑ	13
2.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΣΤΗΝ	
ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ	17
3.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ	17
3.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ	19
3.3. ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ	21
ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ	
Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 - ΟΙ ΚΡΙΣΕΙΣ	25
4.1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΡΙΣΕΙΣ	25
4.2.. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ	27
4.3. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΡΙΣΕΩΝ	28
4.4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΙΑΣ ΚΡΙΣΗΣ	30
4.5. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	32
4.6. ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	41
4.7. Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΡΙΣΕΩΝ	43
4.8. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΙΣΕΩΝ	45
4.9. ΠΑΤΙ ΟΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΚΟΜΜΑΤΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 - ΚΡΙΣΕΙΣ	48
5.1. ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΙΣ ΚΡΙΣΕΙΣ	48
5.2. Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	49
5.3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	51
5.4. Η ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	53
5.5. ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΑΣΤΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ	55
5.5. Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	56
5.6. ΚΡΙΣΗ ΥΠΕΡΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	57
5.7. ΚΡΙΣΗ - ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	60
5.8. ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ	61
5.9. ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	63
5.10. ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	64
5.11. Η ΚΡΙΣΗ ΣΑΝ ΑΠΟΡΡΟΙΑ ΕΞΑΝΤΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	65
5.12. ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ	67
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	74
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	75

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι Δημόσιες Σχέσεις αποτελούν μια επιχειρησιακή λειτουργία που τις τελευταίες δεκαετίες γνωρίζει μεγάλη άνοδο σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες. Πολλές επιχειρήσεις και στελέχη ασχολούνται με το αντικείμενο των Δημοσίων Σχέσεων σε μια προσπάθεια για καλύτερη και πληρέστερη αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ των διαφόρων επιχειρήσεων και οργανισμών και των ομάδων κοινού με τις οποίες αυτές αναπτύσσουν και διατηρούν σχέσεις.

Εάν χρησιμοποιηθούν σωστά οι δημόσιες σχέσεις είναι μια θαυμάσια και δραστική μέθοδος βελτίωσης της εικόνας ενός ατόμου, μιας επιχείρησης ή ενός προϊόντος. Είναι ένας τρόπος να διασφαλίσουμε ότι το κοινό θα λάβει και θα αποδεχθεί το μήνυμα που θέλουμε να προβάλλουμε. Πολλές φορές όμως οι Δημόσιες Σχέσεις αντιμετωπίζονται αρνητικά και δέχονται αυστηρή κριτική. Όμως πολλοί ξεχνάμε ότι αν δεν επικοινωνούμε σωστά με το κοινό δεν θα καταφέρουμε να μεταδώσουμε το μήνυμά μας. Δεν είναι δυνατόν να μην μας ενδιαφέρει η εικόνα που θα προβάλλουμε προς τα έξω.

Όπως καταλαβαίνουμε Δημόσιες Σχέσεις χρησιμοποιούν επιχειρήσεις, οργανισμοί, κράτη ακόμη και άνθρωποι στις καθημερινές επαφές τους με άλλους ανθρώπους.

Στις σελίδες που ακολουθούν θα έχουμε μια σύντομη εικόνα των Δημοσίων Σχέσεων και γιατί είναι αυτές Αναγκαίες, καθώς και τη σχέση που έχουν με την κοινή γνώμη.

Στη δεύτερη ενότητα αυτής της εργασίας θα εξετάσουμε μια ειδική χρήση των Δημοσίων Σχέσεων που είναι η διαχείριση κρίσεων. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας έχουμε ακούσει τόσες πολλές φορές για τη δημιουργία κρίσεων που καταλαβαίνουμε ότι η διαχείριση πρέπει να είναι οργανωμένη για να αντιμετωπίσει τις επικείμενες καταστροφές.

Οι κρίσεις αυτές μπορεί να αφορούν πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό τομέα και είναι δυνατό να επηρεάσουν πάρα πολλούς ανθρώπους και σε διάφορους τομείς της ζωής τους.

Γι' αυτό θα εξετάσουμε, σε μικρό βέβαια βαθμό, γιατί δημιουργούνται κρίσεις, ποιοι έχουν όφελος από αυτές και με ποια μέσα μπορούν να αντιμετωπιστούν.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ

ΔΗΜΟΣΙΕΣ

ΣΧΕΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Επικοινωνία είναι η από άτομο σε άτομο μετάδοση νοήματος μέσω ορισμένων συμβόλων στην προσπάθεια του να γίνει κατανοητός, να συνεργαστεί και να συνοδοιπορήσει με άλλους ανθρώπους.

Για μερικούς κοινωνιολόγους η επικοινωνία εκφράζει το συνδετικό ιστό μεταξύ των ανθρώπινων υπάρξεων, τη δυνατότητα επαφής τους, όχι μόνο στο πρακτικό αλλά και στο βαθύτερο συναισθηματικό ή ενστικτώδες επίπεδο. Η απλή επικοινωνία δημιουργεί συμβίωση, ενώ η βαθύτερη δημιουργεί κοινωνία.

Στις πρωτόγονες κοινωνίες η επικοινωνία γινόταν με εικονογράμματα και πιο πριν με τοιχογραφίες σε σπηλιές. Στη συνέχεια έγραφαν σε πέτρινες πλάκες και παπύρους.

Σήμερα τα μέσα επικοινωνίας είναι τα περισσότερα και τελειότερα που είχε ποτέ ο άνθρωπος, όπως *τύπος, τηλεόραση, ραδιόφωνο, κινηματογράφος, δορυφόροι*. Η ανάπτυξή τους είναι άμεσα συνδεδεμένη με την πρόοδο της εκπαίδευσης και τη μείωση του αναλφαβητισμού.

Λόγω της τεράστιας αυτής προόδου έχουμε τη δυνατότητα για επικοινωνία με εκατομμύρια ανθρώπους, σε διάφορα μέρη του κόσμου σε πολύ λίγο χρονικό διάστημα.

Αν και η επικοινωνία ως φαινόμενο έχει μεγάλο παρελθόν, η επιστήμη της επικοινωνίας ως αυτόνομος κλάδος μόλις πρόσφατα έχει αρχίσει να αναγνωρίζεται, καθώς η ερευνά των επικοινωνιακών φαινομένων δεν περιορίζεται σε ένα μόνο πεδίο των κοινωνικών θεωριών. Μέχρι πρόσφατα η μελέτη της επικοινωνίας θεωρούταν υποπεδίο άλλων κοινωνικών επιστήμων.

Κεφάλαιο 1

Η ΕΚΡΗΞΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟ ΑΙΩΝΑ

Συνοπτικά είναι δυνατόν να διακρίνουμε τρία κύρια σταδία στην ιστορική εξέλιξη των ερευνών της επικοινωνίας.

Το πρώτο στάδιο χρονολογείται από τις αρχές της δεκαετίας του 1910 έως τα τέλη του τριάντα και εστιάζεται στη μελέτη της επικοινωνίας σε σχέση με τους πολιτικούς θεσμούς και την προπαγάνδα. Επιπλέον μεγάλη διάσταση δόθηκε στη συστηματική ανάλυση του περιεχομένου των ΜΜΕ σε συνδυασμό με το πεδίο έρευνας και ανάλυσης που αφορούσε τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και το οποίο έδινε έμφαση στη χρήση ποσοτικών μεθόδων.

Στο δεύτερο στάδιο που χρονολογείται από τις αρχές του 1940 έως τις αρχές της δεκαετίας του εξήντα παρατηρούμε την επίδραση της κοινωνικής ψυχολογίας και της κοινωνιολογίας στην επικοινωνιακή έρευνα. Η επιδίωξη ενός μεγάλου μέρους της ακαδημαϊκής ερευνας ήταν να προσδιορίσει τις συνθήκες μέσα στις οποίες τα ΜΜΕ είναι πιθανόν να επιφέρουν αλλαγές στα επίπεδα της πληροφόρησης, τις συνήθειες και τη συμπεριφορά του κοινού.

Στο τρίτο στάδιο από τη δεκαετία του εξήντα ως τις μέρες μας η επικοινωνιακή έρευνα στρέφεται στη μελέτη των χρήσεων και ικανοποιήσεων από τα ΜΜΕ. Τώρα δίνεται έμφαση στην ανάλυση του περιεχομένου, στην μελέτη των επικοινωνιακών οργανισμών σε σχέση με την καθημερινή λειτουργία τους και την ευρύτερη κοινωνική δομή μέσα στην οποία λειτουργούν.

1.2 ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Οι όροι επικοινωνία, μαζική επικοινωνία και επικοινωνιακή έρευνα είχαν κάνει σποραδικά την εμφάνιση τους σε κάποιες μελέτες πριν τη δεκαετία του σαράντα, αλλά η παρουσία τους είναι πιο εμφανής από τότε και μετά. Οι όροι που προηγουμένως επικρατούσαν ήταν περισσότερο περιγραφές των υπό διερεύνηση αντικειμένων, όπως *έρευνα ραδιοφώνου, προπαγάνδα και κοινή γνώμη, έρευνα της έντυπης δημοσιογραφίας, έρευνα της ανάγνωσης, έρευνα του ακροατηρίου κτλ.*

Μελετητές¹ που είχαν ασχοληθεί περισσότερο με την μελέτη των επικοινωνιακών φαινομένων συνέβαλαν στη δημιουργία ενός αυτόνομου πεδίου έρευνας με τη διατύπωση συγκεκριμένων ορισμών για την επικοινωνία.

- Ο **Max Weber** θεώρησε την επικοινωνία ως *μια μορφή κοινωνικής διαντίδρασης η οποία συνδέεται με υποκειμενικά νοήματα που προσανατολίζονται στη σκέψη, τα αισθήματα και τη συμπεριφορά των δρώντων προσώπων.*
- Ο **C.W. Morris** θεωρεί ως επικοινωνία *τον μηχανισμό μέσω του οποίου υπάρχουν και αναπτύσσονται οι ανθρώπινες σχέσεις, δηλαδή όλα τα σύμβολα της σκέψης μαζί με τους σκοπούς της μεταφοράς τους μέσα στο χώρο και της διαφύλαξής τους στο χρόνο.*
- Ο **C.W. Right** θεωρεί την επικοινωνία ως *τη διαδικασία μεταφοράς εννοιών ανάμεσα σε άτομα.*
- Τέλος, σύμφωνα με τον **Gerbner** ως επικοινωνία μπορεί να οριστεί η *«κοινωνική αλληλεπίδραση διαμέσου μηνυμάτων.»*

¹ Γιώργος Πιπερόπουλος - Δημόσιες Σχέσεις, University Studio Press, σελ. 37.

1.3 ΜΑΖΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ & ΠΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΑΙ Η ΕΚΡΗΞΗ ΤΗΣ

Η θεωρία της επικοινωνίας έχει ταυτιστεί σε μεγάλο βαθμό με την μελέτη των ΜΜΕ που αποτελούν φαινόμενο του εικοστού αιώνα. Ο κινηματογράφος, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση έχουν διαδοχικά εξελιχθεί σε κοινωνικούς θεσμούς στην διάρκεια του αιώνα μας. Από τη στιγμή μάλιστα που τους αποδόθηκε εμπορική διάσταση και προσέγγισαν γρήγορα ένα μεγάλο κοινό αποτέλεσαν αντικείμενα διεξοδικής μελέτης. Αυτό συνέβη επειδή τα ΜΜΕ:

- Είναι μια βιομηχανία που συνεχώς αυξάνεται και επεκτείνεται, δημιουργώντας νέα προϊόντα, νέες θέσεις εργασίας και υπηρεσίες.
- Είναι δύναμη πηγής εξουσίας και μέσα ελέγχου, διαχείρισης και διάδοσης νέων πρακτικών.
- Αποτελούν πεδίο έκφρασης της δημόσιας ζωής.
- Συνιστούν ένα πεδίο όπου διακρίνουμε τις εξελίξεις στον πολιτισμό, τη ψυχαγωγία και γενικά στους τρόπους διαβίωσης της σύγχρονης κοινωνίας.

Γενικά, η μαζική επικοινωνία μπορεί να θεωρηθεί ως μια συγκεκριμένη μορφή ενός γενικότερου φαινομένου, στο πλαίσιο του οποίου τα κεντρικά στοιχεία του πομπού, του μηνύματος και του δέκτη αποκτούν αυτόνομα χαρακτηριστικά με αντίστοιχο νόημα.

Η μαζική επικοινωνία αποτελεί μέρος μιας διαδικασίας η οποία συναρθρώνεται και βρίσκεται σε σχέση αλληλοκαθορισμού με άλλους τύπους του επικοινωνιακού δικτύου και επικοινωνίας.

Σε πολύ γενικές γραμμές, η επικοινωνία προϋποθέτει έναν πομπό, ένα κανάλι, ένα μήνυμα, ένα δέκτη, μια σχέση ανάμεσα στον πομπό και στον δέκτη, μια επίδραση, ένα περιβάλλον στο οποίο πραγματοποιείται η επικοινωνία και μια σειρά πραγμάτων στα οποία αναφέρεται το μήνυμα.

Μερικές φορές υπάρχουν δύο επιπρόσθετες διαδικασίες: της κωδικοποίησης και της αποκωδικοποίησης ή μπορεί να υπάρχει σκοπός επικοινωνίας ή σκοπός λήψης.

Η επικοινωνία μπορεί να είναι οτιδήποτε ή όλα αυτά μαζί. Μία πράξη επί άλλων, μία αλληλεπίδραση και μια αντίδραση στους άλλους.

Βλέπουμε λοιπόν ότι ενώ οι άνθρωποι έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά μεταξύ τους, τα μέσα επικοινωνίας που υπάρχουν καλύπτουν όλο το φάσμα των ενδιαφερόντων.

Εφημερίδες, ραδιόφωνο, τηλεόραση έχουν σημαντικό μερίδιο στις ελεύθερες ώρες των ανθρώπων σε όλο τον κόσμο. Έντυπα, εφημερίδες όλων των τύπων με τη βοήθεια δορυφόρων επικοινωνίας, τυπώνονται ταυτόχρονα σε δύο ή τρεις ηπείρους, περιοδικά εκδίδονται σε πολλές γλώσσες διατηρώντας έναν κορμό της βασικής τους ύλης και προσθέτοντας ύλη με τοπικό ενδιαφέρον. Με τη βοήθεια δορυφόρων υπάρχουν πολλά ραδιοφωνικά προγράμματα που ακούγονται σε κάθε μεριά της γης, όπως επίσης και τηλεοπτικά προγράμματα που αναμεταδίδονται σε διάφορες γλώσσες, τις οποίες έχουν σπουδάσει εκατομμύρια άνθρωποι.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η επικοινωνία που συνήθιζαν να έχουν οι άνθρωποι μέσα σε μικρές ομάδες, σε επίπεδο οικογένειας ή γειτονιάς να περιορίζεται από νέα πρότυπα μαζικής επικοινωνίας.

Βλέπουμε λοιπόν μια νέα μορφή επικοινωνίας όπου συνυπάρχουν, περισσότερο από ποτέ, συστήματα προσωπικής και μαζικής επικοινωνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ

2.1 Ο ΟΡΟΣ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

Ο όρος κοινή γνώμη [*öffentliche meinung*] μεταφράστηκε στη Γερμανία στα τέλη του 18^{ου} αιώνα και είναι αντίστοιχος του Γαλλικού όρου [*opinion publique*] που σημαίνει δημόσια γνώμη.

Το επίθετο δημόσια έδειχνε ότι η κοινή γνώμη ενδιαφέρεται για ότι σχετίζεται με τις δημόσιες και κρατικές υποθέσεις.

Σαν συνολική άποψη όλων των πολιτών που ασχολούνται με τα κοινά η [*opinion publique*] αντιπροσώπευε μια αόρατη αλλά υπολογίσιμη δύναμη εναντίον της οποίας δεν μπορούσε να έχει ελπίδες σε μόνιμη βάση καμιά πολιτική. Ακόμη και η Γαλλική επανάσταση θεωρείται ότι είναι έργο της δύναμης της δημόσιας γνώμης.

Το στοιχείο που διακρίνει ριζικά την έννοια αυτής της κοινής γνώμης από την αντίστοιχη έννοια των σημερινών δημοσκοπήσεων είναι ότι δεν θεωρείται σαν αποτέλεσμα προπαγάνδας ή κατευθυνόμενη πληροφόρηση των πολιτών αλλά σαν η βαθύτερη συμφωνία όλων στα βασικά ζητήματα της δημόσιας ζωής που προκύπτει από τις ιδιαίτερες πεποιθήσεις του καθενός.

Η κοινή γνώμη ήταν τελικά η συνιστώσα των διάφορων προσωπικών αντιλήψεων στο βαθμό που αυτές δεν αποτελούσαν έκφραση μονομερών συμφερόντων των διαφόρων ομάδων αλλά αναγόταν στο γενικότερο συμφέρον της αστικής τάξης.

Ο ορισμός αυτός σημαίνει ότι η παράδοση, η καταγωγή ή η απλή συμπίεση με τα πρότυπα της πλειοψηφίας πρέπει να αποκλειστούν από τη φύση της ενεργητικής κοινής γνώμης.

Ο κριτικός χαρακτήρας της έννοιας της κοινής γνώμης του διαφωτισμού υπονοεί πως ο καθένας διαμορφώνει μόνος του

την άποψη του, μέσα από εμπειρίες και προβληματισμό και δεν εμπιστεύεται τυφλά τις απόψεις άλλων ακόμα και αν αυτή αποτελεί πλειοψηφία.

Σύμφωνα με τον **Garve** κοινή γνώμη μπορεί να υπάρχει μόνο στα έθνη εκείνα στα οποία μπορούν πολλοί να σκέφτονται ελεύθερα και να διαμορφώνουν δική τους κρίση και μάλιστα πάνω σε θέματα που ενδιαφέρουν πολλούς.

Αναγκαίο είναι να αφυπνίζεται διαρκώς η κριτική ικανότητα και το ενδιαφέρον του λαού για τα κοινά ώστε να είναι δυνατή η διαμόρφωση της κοινής γνώμης σύμφωνα με το πνεύμα της γνήσιας λαϊκής θέλησης.

2.2 Η ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΣΗΜΕΡΑ

Συγκρίνοντας το εξειδικευμένο μοντέλο της κοινής γνώμης του 18^{ου} αιώνα και τη σημερινή εικόνα της κοινής γνώμης υπάρχουν οι εξής τρεις διαφορές :

- ◆ Σήμερα η εμπιστοσύνη στην κριτική ικανότητα των πολιτών αμφισβητείται είτε λόγω έλλειψης επαρκούς πληροφόρησης είτε λόγω παραπλάνησης χάρη στην ευπάθεια σε προκαταλήψεις ή χάρη στην αποτελεσματικότητα των προπαγανδιστικών τεχνικών .
- ◆ Το πλήθος και η πολυπλοκότητα των σημερινών προβλημάτων έχουν αυξηθεί κατακόρυφα, γεγονός που καθιστά την πλειοψηφία των ανθρώπων σχεδόν απληροφόρητη και για αυτό αμέτοχη.
- ◆ Τα ΜΜΕ που είναι οι κύριοι διαμορφωτές της κοινής γνώμης υπερφορτώνουν το κοινό με πλήθος από πληροφορίες. Έτσι ο ακροατής και ο τηλεθεατής δεν αντιδρά σαν συνειδητοποιημένος πολίτης αλλά μάλλον σαν κορεσμένος και πολιτικά αδιάφορος καταναλωτής. Οι πολίτες της σημερινής κοινωνίας γνωρίζουν για την πολιτική τόσα όσα ακριβώς είναι απαραίτητα για να μένουν ανέπαφοι από αυτήν.

2.3 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΣΗΜΕΡΑ

Η κοινή γνώμη διαμορφώνεται από πολλούς αντικειμενικούς και υποκειμενικούς παράγοντες.

Όπως στον σχηματισμό της ατομικής γνώμης [μιας διαπίστωσης, μιας κρίσης] έτσι και στο σχηματισμό της κοινής γνώμης παρεμβαίνουν στοιχεία ορθολογικά [π.χ. *συμφέροντα, λογικά στηριγμένες πεποιθήσεις*] αλλά και ανορθολογικά [π.χ. *μύθοι, προκαταλήψεις κ.τ.λ.*].

Οι κυριότεροι παράγοντες είναι:

◇ Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης:

Το ραδιόφωνο και κυρίως η τηλεόραση με τη βοήθεια της προβαλλόμενης εικόνας παίζουν τεράστιο ρόλο στο σχηματισμό της κοινής γνώμης και έχουν πολύ μεγαλύτερη επιρροή από ότι ο γραπτός λόγος.

Όσο όμως αναγκαία είναι η πληροφόρηση για την επικοινωνία των ανθρώπων άλλο τόσο επικίνδυνη μπορεί να αποβεί γιατί βασικό χαρακτηριστικό της έχει τη μεταβίβαση ενός μηνύματος στο δέκτη ο οποίος δεν έχει τη δυνατότητα να απαντήσει.

Ο τύπος, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση μας πληροφορούν διαρκώς με το δικό τους ρυθμό και ένταση, χωρίς να περιμένουν από εμάς μια απάντηση, χωρίς να μπορούν να ανταποκριθούν στη δική μας απάντηση.

Ο μονολογικός αυτός χαρακτήρας της πληροφόρησης εγκλείει τον κίνδυνο μετατροπής του δέκτη-ανθρώπου σε έναν παθητικό αποδοχέα πληροφοριών.

Έτσι τα ΜΜΕ μπορούν να οδηγήσουν στο εξής φαινόμενο:

Η κοινή γνώμη να είναι κατασκευασμένο προϊόν της θέλησης των κέντρων εξουσίας και λήψης αποφάσεων που ελέγχουν αυτά τα ΜΜΕ.

◇ Προπαγάνδα και διαφήμιση:

Η κοινή γνώμη επηρεάζεται από την προπαγάνδα που απευθύνεται κατά κανόνα στα ανορθολογικά στοιχεία σχηματισμού της κοινής γνώμης.

Αυτά τα στοιχεία τα συγκαλύπτει κάτω από ένα μανδύα λογικοφανούς επιχειρηματολογίας. Με την πολιτική προπαγάνδα παραπλανιέται η κοινή γνώμη και εξαναγκάζεται να παραδεχτεί πολιτικά συνθήματα που υπονομεύουν τους δημοκρατικούς θεσμούς.

Με την διαφήμιση παρασύρεται η κοινή γνώμη στον υπερκαταναλωτισμό και στην ικανοποίηση δευτερευουσών αναγκών.

◇ Το κράτος:

Ως φορέας πολιτικής δύναμης διαμορφώνει την κοινή γνώμη με σκοπό να θεμελιώσει και να στερεώσει την εξουσία του.

◇ Δημοσκόπηση:

Η στατιστική σφυγμομέτρηση της κοινής γνώμης δεν εκφράζει το σύνολό της ούτε τη διαμορφώνει.

Η σφυγμομέτρηση είναι μια ένδειξη της κοινής γνώμης, την οποία βέβαια σε μια δεδομένη στιγμή μπορεί να την επηρεάζει αν φυσικά τα αποτελέσματα της δημοσκόπησης δημοσιοποιηθούν.

◇ Προκαταλήψεις:

Η κοινή γνώμη συμβαίνει συχνά να επαναπαύεται σε αυθεντίες και να μένει φανατικά προσκολλημένη σε αυτές. Οι προκαταλήψεις εμποδίζουν την κοινή γνώμη να βρει την αλήθεια.

◇ **Παιδεία:**

Η παιδεία ως καθολική καλλιέργεια παρέχει στο κοινωνικό σύνολο την ευρύτερη καλλιέργεια και τη δυνατότητα όξυνσης και κριτικής ικανότητας.

Οι φορείς παιδείας [οικογένεια, σχολείο, βιβλίο] επηρεάζουν και διαμορφώνουν την κοινή γνώμη. Εξάλλου μεγάλο είναι το κύρος που ασκεί στις λαϊκές μάζες ένας επιστήμονας ή ένας εφευρέτης.

◇ **Συμφέροντα:**

Συχνά τα συμφέροντα διαμορφώνουν την κοινή γνώμη, που κρίνει καταστάσεις και πρόσωπα με γνώμονα τη σκοπιμότητα, με κριτήριο το πόσο έχει να ωφεληθεί ή να ζημειωθεί.

2.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ

α. ΘΕΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η κοινή γνώμη είναι ρυθμιστικός παράγοντας των κοινωνικοπολιτικών εξελίξεων, διότι:

- * Αντιπροσωπεύει τη λαϊκή βούληση και κατευθύνει την εκάστοτε εξουσία στην άσκηση των καθηκόντων της.
- * Κρίνει την εξέλιξη των πολιτικών πραγμάτων και ελέγχει, κατηγορεί, επιδοκιμάζει ή αποδοκιμάζει πρόσωπα και καταστάσεις.
- * Είναι μέσο πίεσης της αιρετής εξουσίας, που αναγκάζεται να κάνει διορθωτικές αλλαγές στην άσκηση του έργου της.
- * Δρα καταλυτικά σε παραβιάσεις της ηθικής και του δικαίου είτε με την κατακραυγή [στιγματισμό] και την περιφρόνηση είτε με την απαίτηση για παραδειγματική τιμωρία.

β. ΑΡΝΗΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ

Η κοινή γνώμη είναι ανασταλτικός παράγοντας της ατομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, διότι:

- * Περιορίζει την πρωτοβουλία και την αυτενέργεια.
- * Εμποδίζει τις καινοτομίες και τις νεωτεριστικές προσπάθειες.
- * Είναι φορέας συντήρησης.
- * Προσφέρει την πρώτη ύλη για προκαταλήψεις.
- * Είναι ανεύθνη και αρνείται το λογικό έλεγχο πάνω της.
- * Καλλιεργεί την ανειλικρίνεια και την υποκρισία.
- * Αποπροσανατολίζει τα άτομα από τις ουσιαστικές ανάγκες.
- * Γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης από τους πολιτικούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Οι δημόσιες σχέσεις είναι μια μορφή επικοινωνίας που χρησιμοποιείται σε κάθε τύπο οργανισμού, εμπορικού ή μη εμπορικού, στο δημόσιο ή στον ιδιωτικό τομέα.

Δημόσιες σχέσεις είναι όλες οι επικοινωνίες με όλα τα άτομα με τα οποία έρχεται σε επαφή ένας οργανισμός. Κάθε άνθρωπος επίσης έχει δημόσιες σχέσεις, εκτός αν είναι τελείως απομονωμένος.

Πολλοί μελετητές ασχολήθηκαν με τον ορισμό των δημοσίων σχέσεων. Ας δούμε λοιπόν μερικούς από αυτούς:

◆ Βρετανικό Ινστιτούτο Δημοσίων Σχέσεων²

[*The British Institute of Public Relations*]

Είναι η προγραμματισμένη και συνεχής προσπάθεια εγκαθίδρυσης και διατήρησης καλής πίστης και αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ μιας επιχείρησης ή οργανισμού και του κοινού της.

◆ Μεξικάνικη Διατύπωση των Δημοσίων Σχέσεων³

Είναι η τεχνική και κοινωνική επιστήμη που αναλύει τάσεις, προβλέπει τις συνέπειές τους, συμβουλεύει τους ηγέτες των επιχειρήσεων και εφαρμόζει προγράμματα που εξυπηρετούν τόσο τα συμφέροντα των επιχειρήσεων όσο και του κοινού.

◆ Διεθνή Εταιρία Δημοσίων Σχέσεων

[*International Public Relations Association*]

² Δημόσιες Σχέσεις - Έννοια και περιεχόμενο, Νάνσυ Παπαλεξανδρή - Εκδόσεις Ευγ. Μπάνου, σελ. 12.

³ Δημόσιες Σχέσεις - Γιώργος Πιπερόπουλος, Εκδόσεις University of Press, σελ. 14.

Οι δημόσιες σχέσεις αποτελούν μια κατευθυνόμενη λειτουργία που χαρακτηρίζεται από σταθερότητα και οργάνωση δια μέσου της οποίας μια επιχείρηση ή ένας οργανισμός ιδιωτικός ή δημόσιος προσπαθεί να επιτύχει και να διατηρήσει την συμπάθεια και κατανόηση όλων εκείνων με τους οποίους σχετίζεται.

3.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Πολλοί υποστηρίζουν ότι οι δημόσιες σχέσεις εξεταζόμενες με τη σημερινή μορφή τους δεν έχουν ιστορία και αποτελούν νέο θεσμό. Εξεταζόμενες όμως σε πιο ευρύτερη θεώρηση μπορεί κανείς να δει πλήθος εκδηλώσεων σφραγισμένες με το πνεύμα και τα χαρακτηριστικά του θεσμού.

Τα ιερά βιβλία διαφόρων θρησκειών περιέχουν μια μορφή δημόσιων σχέσεων από την άποψη ότι οι αρχαίοι γραφείς προσπάθησαν να δημιουργήσουν μια κατανόηση της πίστης τους.

Μεγάλη ήταν η συμβολή των αρχαίων Ελλήνων στην ανάπτυξη των δημόσιων σχέσεων. Ο Αριστοτέλης, ο Πλάτων, ο Ξενοφών, ο Θουκυδίδης ασχολήθηκαν με ειδικότερες πτυχές των σχέσεων μεταξύ των ομάδων.

Τα Συμπόσια, τα Παναθήναια, τα Ίσθμια, οι Ολυμπιακοί αγώνες και οι θρησκευτικές εορτές αποτελούσαν κρίκους επικοινωνίας μεταξύ των Ελλήνων με σκοπό δημιουργία πνεύματος αλληλεγγύης και ενότητας.

Μια ακόμη εκδήλωση που είχε το χρώμα των δημόσιων σχέσεων είναι οι *χορηγίες*, οι οποίες είχαν σκοπό την προσωπική προβολή και οι οποίες επιζούν ως σήμερα.

Ακόμη, θεσμοί όπως η *Αγορά* στην πόλη των Αθηνών, οι *Αμφικτιονίες* και τα *Μαντεία* γίνονται χώροι συζήτησης και ενημέρωσης των πολιτών αλλά και φορείς μεταστροφής της κοινής γνώμης.

Πολύ αργότερα, στα 1872, χρησιμοποιείται για πρώτη φορά η έκφραση δημόσιες σχέσεις από τα χείλη του **Thomas Jefferson**, Προέδρου των ΗΠΑ, σε μια διακήρυξη του στο Κογκρέσο. Η ανάγκη για δημόσιες σχέσεις με τη σύγχρονή τους μορφή παρουσιάζεται στις ΗΠΑ σε μια εποχή όπου οι επιχειρήσεις δρούσαν ανενόχλητες και πετύχαιναν υπερβολικά κέρδη. Το καταναλωτικό κοινό εξεγείρεται και οι επιχειρηματίες αναθεωρούν τη στάση τους έναντι του κοινού.

Με την αλλαγή αυτή έρχεται και η πρώτη εκδήλωση δημόσιων σχέσεων ως οργανικό μέρος του επιχειρησιακού προγραμματισμού και της νοοτροπίας γενικότερα.

Ο **Ivy Lee**, που σήμερα θεωρείται ο πατέρας των δημοσίων σχέσεων, ήταν αυτός που έπεισε τους ιδιοκτήτες να αλλάξουν

τη στάση τους απέναντι στον τύπο και να βελτιώσουν την επικοινωνία και την σχέση τους με τους εργαζόμενους.

Καθώς λοιπόν οι σύμβουλοι Δημοσίων Σχέσεων άρχισαν να έχουν επιτυχίες, παρατηρήθηκε μια τάση σε ιδιοκτήτες ιδιωτικών επιχειρήσεων, αλλά και σε κρατικές υπηρεσίες να προσλάβουν ειδικούς συμβούλους δημοσιότητας.

Ιστορική χρονιά για τις δημόσιες σχέσεις είναι το **1948**, χρονιά που ιδρύθηκε η αμερικανική υπηρεσία δημοσίων σχέσεων και οι αντίστοιχες σε Αγγλία και Γαλλία.

3.3 *Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ*

Ένας βασικός στόχος των δημοσίων σχέσεων είναι να βοηθούν τις διάφορες ομάδες να βρίσκουν κοινά σημεία επαφής με στόχο την αποτροπή ή την άμβλυνση των προβλημάτων. Σαν πρωταρχικός στόχος αναφέρεται η δημιουργία ενός ευνοϊκού κλίματος ή εικόνας για μια επιχείρηση, έναν οργανισμό, κάποιο άτομο.

Αυτή η προσπάθεια πολλές φορές φαντάζει εξαιρετικά δύσκολη λόγω της εχθρικής στάσης που μπορεί να υπάρχει εναντίον αυτού που χρησιμοποιεί τις δημόσιες σχέσεις.

Οι λόγοι για αυτήν την εχθρική στάση μπορεί να είναι παράλογοι, λογικοί, να βασίζονται σε φόβους, παρανοήσεις, προκαταλήψεις ή παραπληροφόρηση.

Γι' αυτό δημιουργήθηκαν οι δημόσιες σχέσεις που αποτελούν μια συντονισμένη προσπάθεια παροχής πληροφοριών σε ένα συγκεκριμένο κοινό με στόχο να το κάνουν να διαμορφώσει μια θετική εικόνα ή να αλλάξει τις στάσεις και τη συμπεριφορά του απέναντι σε κάποια ιδέα, πρόσωπο, οργανισμό ή επιχείρηση που αφορούν οι παρεχόμενες πληροφορίες.

Σε όλα πάντως τα συστήματα επικοινωνίας, κάθε μορφής και τύπου οργάνωσής τους, διαπιστώθηκε η ύπαρξη και αλληλεξάρτηση τεσσάρων απαραίτητων στοιχείων που είναι:

1. ο πομπός
2. το μήνυμα
3. το μέσο
4. ο δέκτης.

Με την ύπαρξη των παραπάνω στοιχείων μπορούμε να καταλάβουμε ως ένα βαθμό γιατί είναι απαραίτητες οι δημόσιες σχέσεις.

Σήμερα λοιπόν έχει δημιουργηθεί η μορφή της Μαζικής Επικοινωνίας όπως και η πραγματικότητα των ΜΜΕ.

Με τον όρο **μάζα** εννοούμε ένα σύστημα επικοινωνίας όπου ο πομπός απευθύνεται σε ένα πλήθος ανθρώπων που δεν έχουν μεταξύ τους καμιά κοινωνικοπολιτιστική και κοινωνικοψυχολογική σχέση.

Αυτό συμβαίνει γιατί το πλήθος αυτό δεν έχει κάποια συνοχή και διάρκεια αλλά δημιουργείται περιστασιακά από

ανθρώπους που στρέφονται προς τα μηνύματα που εκπέμπει ένας φορέας Μαζικής Επικοινωνίας.

Στην περίπτωση των ΜΜΕ η εικόνα που έχει ο πομπός για τους δέκτες του [το κοινό του] αλλά και η εικόνα που έχουν οι δέκτες για τον πομπό έχουν σημαντικό ρόλο στην διαδικασία της επικοινωνίας.

Αυτό συνήθως γίνεται με την επιλογή μηνυμάτων από την μεριά του πομπού και την επιλογή και ερμηνεία των πληροφοριών από τη μεριά του δέκτη.

Στόχος δηλαδή του πομπού είναι να αποκτήσει κάτι κοινό με τον δέκτη, να τον κάνει κοινωνό, να μοιραστεί μαζί του κάτι που θέλει.

Αυτό τον σκοπό έχουν τα προγράμματα δημοσίων σχέσεων που είναι σίγουρο ότι γνωρίζουν σε γενικές γραμμές σε ποιους απευθύνονται.

Έτσι έχοντας προσδιορίσει το πώς το άτομο βλέπει τον κόσμο και τι είδους αντίληψη έχει μπορούμε μέσω των δημοσίων σχέσεων να προσδιορίσουμε πως θα δει και αυτά που εμείς του προσφέρουμε.

Η παραπάνω διαπίστωση είναι πολύ σημαντική για να καταλάβουμε την αναγκαιότητα μιας καμπάνιας δημοσίων σχέσεων, η οποία δεν επιθυμεί και συνήθως ούτε κάνει μια μετωπιαία επίθεση στη στάση του ατόμου αλλά προσπαθεί να κάνει αποδεκτή μια θέση η οποία να ευθυγραμμίζεται με τις στάσεις του ατόμου, παρουσιάζοντας ίσως μια διαφορετική αντίληψη των πραγμάτων.

Εκμεταλλεούμενοι το γεγονός ότι ζούμε στην εποχή της πληροφόρησης με δυνατότητα για γρήγορη και παγκόσμια ενημέρωση μπορούμε να περάσουμε ένα μήνυμα των δημοσίων σχέσεων με σκοπό ή να πληροφορήσουμε το κοινό για κάτι που πριν αγνοούσε ή να διορθώσουμε μια λανθασμένη εικόνα που είχε πριν για μια επιχείρηση, ένα οργανισμό, ένα άτομο το οποίο αφορά η πληροφόρηση.

Προσπαθούμε δηλαδή να βελτιώσουμε ή και να θεμελιώσουμε την αξιοπιστία του πομπού μας και να δημιουργήσουμε ένα κλίμα εμπιστοσύνης, πράγμα που θα βοηθήσει να γίνει πιο αποδεκτό από το κοινό το μήνυμα που του στέλνουμε.

Λόγω της τεράστιας ανάπτυξης των ΜΜΕ είχαμε την εμφάνιση του όρου δημοσιότητα, ένα φαινόμενο που αποτελεί

σημαντικό όπλο των δημοσίων σχέσεων και αυτό γιατί η δημοσιότητα είναι δωρεάν, δεν αποτελεί έξοδο και χρησιμοποιείται από τα ΜΜΕ για την ειδησεογραφική της αξία. Η προβολή των δραστηριοτήτων αυτών μπορεί να βοηθήσει τις δημόσιες σχέσεις να πετύχουν τους στόχους τους αρκεί να υπάρχει ειλικρίνεια και αντικειμενικότητα.

Την δημοσιότητα αυτή που είναι αναγκαία για μια επιχείρηση ή οργανισμό την εξασφαλίζουν οι δημόσιες σχέσεις και με ένα άλλο τρόπο, τις χορηγίες.

Οι τελευταίες έχουν μεγάλη σημασία για τις δημόσιες σχέσεις γιατί κάνουν γνωστή την ύπαρξη μιας επιχείρησης ή οργανισμού με μια διαδικασία εξοικείωσης μέσω της επαναλαμβανόμενης κάλυψης από τα ΜΜΕ, ενώ παρουσιάζει ταυτόχρονα και την κοινωνική υπευθυνότητα της εταιρείας, δημιουργώντας έτσι σεβασμό.

Ένας ακόμη σημαντικός λόγος για τον οποίον καταλαβαίνουμε την αναγκαιότητα ενός προγράμματος δημοσίων σχέσεων είναι και οι οικονομικές εξελίξεις που συμβαίνουν με ταχύτατους ρυθμούς και οι επιδράσεις τους είναι ορατές σε όλους μας.

Οι Οικονομικές Δημόσιες Σχέσεις έχουν γίνει ένας σημαντικός τομέας ανάπτυξης, που απαιτεί ειδικές γνώσεις του οικονομικού κόσμου σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας του και τις συνέπειες των διεθνών συναλλαγών. Τα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων και οι συνέπειες που αυτά έχουν στην αύξηση της ανεργίας, η γιγάντωση των συναλλαγών από τα χρηματιστήρια, η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά και η αυξανόμενη επιρροή της, η επίδραση πάνω στο περιβάλλον από τις δραστηριότητες μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού πρέπει να παρουσιαστούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποδεικνύουν στο κοινό ότι θα έχουν ευεργετικές συνέπειες για αυτό και ότι γίνονται με κοινωνική συνείδηση και αίσθημα ευθύνης.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Η

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

ΤΩΝ

ΚΡΙΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΟΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΡΙΣΕΙΣ

Οι κρίσεις στην σημερινή εποχή όλο και αυξάνονται και συνεχώς πλήττουν περισσότερους τομείς της ζωής μας. Αναφέρονται σε τομείς της ανθρώπινης ζωής, σε οργανωμένα σύνολα και στα διάφορα συστήματα.

Οι κρίσεις διακρίνονται σε:

- Ατομικές κρίσεις, είναι αυτές που πλήττουν τα άτομα, π.χ. κρίσεις υγείας και κρίσεις που βλάπτουν την προσωπικότητα του ατόμου.
- Οικογενειακές κρίσεις που πλήττουν την οικογένεια π.χ. έριδες, διαζύγια.
- Κοινωνικές κρίσεις, που πλήττουν την κοινωνία γενικότερα.
- Επαγγελματικές κρίσεις οι οποίες πλήττουν το επάγγελμα, όπως παρόμοιες είναι και οι επιχειρηματικές αυτές δηλαδή που συμβαίνουν σε επιχειρήσεις.
- Πολιτικές και πολιτειακές κρίσεις. Οι πρώτες συμβαίνουν όταν μια κυβέρνηση αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα, σκάνδαλα και τίθεται θέμα ηθικής για αυτήν. Στις πολιτειακές κρίσεις τίθεται θέμα εφαρμογής του πολιτεύματος και τα μέσα με τα οποία μπορούμε να λύσουμε το πρόβλημα.
- Οικονομικές κρίσεις, που συμβαίνουν όταν οι δείκτες της οικονομίας έχουν πτωτική τάση και υπάρχουν παγκόσμια φαινόμενα που μπορούν να επηρεάσουν μια οικονομία.

Οι κρίσεις και σήμερα είναι αναπόφευκτες. Αυτό γιατί τίποτα δεν είναι τέλειο και μόνιμο, οποιαδήποτε δραστηριότητα, διαδικασία, λειτουργία, ενέργεια, όσο συγκροτημένη και

σταθερή να είναι, δεν γίνεται να παραμείνει ίδια σε όλη της την διάρκεια.

Κάπου, κάποτε θα υποστεί μια αλλαγή, μια στροφή, ένα σημείο καμπής και θα εκτραπεί από την πορεία της προς μια δύσκολη, ανώμαλη και πολλές φορές επικίνδυνη πορεία... Κάποια στιγμή θα επέλθει κρίση.

Τα παραπάνω καθώς και τις κρίσεις πρέπει να τις γνωρίζουμε όλοι. Να ξέρουμε πώς δημιουργούνται, πώς εξελίσσονται και ποια είναι τα αποτελέσματά τους. Πρέπει τα δυνητικά τους θύματα να μάθουν πώς να τις προβλέπουν, πώς να τις αναγνωρίζουν και, το πιο σημαντικό, πώς να τις διαχειρίζονται.

Όσο πιο καλά και πιο πολλά ξέρει κανείς για την κρίση που θα έρθει τόσο καλύτερα θα την αντιμετωπίσει. Ο σημερινός άνθρωπος μπορεί να το κάνει αυτό πολύ πιο αποτελεσματικά από ότι τα προηγούμενα χρόνια.

Στοιχεία όπως η «κακιά στιγμή», η οργή της φύσης, το «θέλημα ή η μήνις των θεών» δεν πρέπει να παίζουν κανένα ρόλο στο σημερινό γίγνεσθαι.

4.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ

Τα πρώτα στοιχεία της διοικητικής κρίσεων ή του **management** φαίνονται διεθνώς από τότε που ο άνθρωπος ίδρυσε τις πρώτες κοινωνίες.

Με το πέρασμα του χρόνου διαμορφώθηκε η διοικητική θεωρία, που η εξέλιξή της έγινε παράλληλα με την εξέλιξη των κοινωνιών και των δραστηριοτήτων του ανθρώπου.

Η ουσιαστική θεμελίωση της διοικητικής σαν «τέχνης και επιστήμης», έγινε στο τέλος του 19^{ου} αιώνα και εξαιτίας της βιομηχανικής επανάστασης, για να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες της διοίκησης προσωπικού και της μεγάλης παραγωγής των επιχειρήσεων των βιομηχανικών χωρών της Δύσης.

4.3 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΡΙΣΕΩΝ

Σήμερα η διοικητική κρίσεων είναι από τους πιο σημαντικούς θεσμούς στην Δυτική κοινωνία και βασικός συντελεστής της παραγωγής μαζί με την πληροφορική -εργασία-κεφάλαιο και το έδαφος.

Κατά την επικρατέστερη άποψη, η διοικητική κρίσεων είναι ο συντονισμός και η εναρμόνιση όλων των συντελεστών παραγωγής που διαθέτει ένα οργανωμένο σύνολο, δηλαδή όλων των εισροών που αυτό έχει.

Η διοικητική έχει μόνο γενικές αρχές και η θεωρία της δεν διέπεται από νομοτέλεια. Είναι εφαρμοσμένη επιστήμη που χρησιμοποιεί στοιχεία από άλλες επιστήμες και έχει γενικές αρχές που εφαρμόζονται ανάλογα με την περίπτωση-περίπτωση.

Αυτός που ασκεί την διοικητική είναι ο διοικητής, ο διαχειριστής, ο αρχηγός, ο επικεφαλής, το διοικητικό στέλεχος ή ο manager.

Οι λειτουργίες της διοικητικής και τα καθήκοντα του manager είναι:

- ◇ Η σχεδίαση - ο προγραμματισμός
- ◇ Η οργάνωση
- ◇ Η στελέχωση
- ◇ Η καθοδήγηση [συντονισμός - διεύθυνση]
- ◇ Ο έλεγχος

Επίσης υπάρχει και μια γενική λειτουργία, αυτή της λήψης αποφάσεων, μέσω της οποίας υλοποιούνται οι ειδικές.

Σημαντικό ρόλο σε αυτό το σημείο έρχονται να παίξουν η διαδικασία μεταβίβασης και λήψης πληροφοριών[χωρίς αυτή δεν μπορεί να ασκηθεί η διοίκηση] και λέγεται επικοινωνία.

Οι κρίσεις δεν αποτελούν αυτοτελή και ανεξάρτητα πρωτογενή φαινόμενα που ακολουθούν ορισμένες γενικές αρχές αλλά όλες προκαλούνται από διάφορα φυσικά ή

ανθρωπογενή φαινόμενα και συγκροτούνται από τις δυσμενείς συνέπειες αυτών των φαινομένων.

Ένα φαινόμενο γίνεται γενεσιουργό αίτιο μιας κρίσης, όταν και αν έχει δυσμενή αποτελέσματα που επηρεάζουν ένα πρόσωπο, ένα σύστημα, ένα σύνολο, μια λειτουργία κτλ που ονομάζονται υποκείμενα της κρίσης.

Άλλο πράγμα, για παράδειγμα, είναι ο σεισμός και άλλο η σεισμική κρίση, όπως άλλο είναι η πλημμύρα και άλλο η πλημμυριακή κρίση και διαφορετική περίπτωση τα κοινωνικά ή οικονομικά φαινόμενα από τις κοινωνικές και οικονομικές κρίσεις.

Η διοικητική των κρίσεων είναι η εφαρμοσμένη επιστήμη και η τέχνη της διαχείρισης κρίσεων που βασίζεται στις γενικές αρχές της διοικητικής και έχει τις ίδιες λειτουργίες, που εκτελούνται όμως σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες των κρίσεων.

Όπως αναφέραμε αυτός που ασκεί την διοίκηση σε περιπτώσεις κρίσεων ονομάζεται διαχειριστής κρίσεων και μπορεί να είναι ένα πρόσωπο, μια ομάδα ή ένας φορέας.

Σε μια κανονική κατάσταση όλες οι συνθήκες κάτω από τις οποίες ασκείται η διοίκηση είναι γνωστές. Οι λειτουργίες της διοικητικής εκτελούνται διαδοχικά ή συγχρόνως ανάλογα με τις ανάγκες και τις αποφάσεις του διοικητή και σύμφωνα με τις γενικές αρχές και τεχνικές της διοικητικής.

Οι προϋποθέσεις, τα δεδομένα, οι δυνατότητες και οι πληροφορίες είναι γνωστά. Η λήψη αποφάσεων γίνεται με άνεση χρόνου και η επανεκτίμησή τους είναι εφικτή. Ο έλεγχος και η επανατροφοδότηση είναι εξασφαλισμένα.

Ανεξάρτητα από την κατάσταση πληροφόρησης [άγνοια, αβεβαιότητα, πιθανότητα] οι αντικειμενικοί στόχοι είναι γνωστοί, όπως και οι εναλλακτικές λύσεις και τα αποτελέσματά τους είναι επίσης γνωστά όπως και οι απαιτήσεις και τα καθήκοντα.

Γενικά ο καθένας ξέρει τι κάνει, πώς, πότε και γιατί.

Ακόμη και στην περίπτωση που δεν ξέρει έχει χρόνο να μάθει, να ζητήσει βοήθεια ή να μην αναλάβει μια ευθύνη. Ο manager έχει όσο χρόνο θέλει και όποια μέσα χρειάζεται για να εκτελεί τα καθήκοντά του.

Στις πιο πολλές όμως περιπτώσεις τα πράγματα αλλάζουν, οι συνθήκες είναι εντελώς διαφορετικές -γίνονται ασταθείς, επείγουσες, πιεστικές, ρευστές και συχνά ανεξέλεγκτες.

4.4 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΙΑΣ ΚΡΙΣΗΣ

Κάθε κρίση έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και κάθε κρίση έχει δυσμενείς συνέπειες και αποτελέσματα. Τα δυσμενή αποτελέσματα δημιουργούνται από την εκδήλωση ενός φαινομένου ή ενός συνόλου συνυπαρχόντων και συσχετιζόμενων με ενιαία συνολική εκδήλωση, οπότε και τα χαρακτηριστικά της κρίσης που δημιουργείται είναι ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του φαινομένου.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός φαινομένου είναι η φύση του (κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό), το μέγεθός του, η ισχύς, η συχνότητα, ο τρόπος που εκδηλώνεται και εξελίσσεται και οι συνέπειες της εκδήλωσής του.

Εκτός από τα παραπάνω εξωτερικά χαρακτηριστικά υπάρχουν και τα ενδογενή ή ειδικά χαρακτηριστικά των κρίσεων.

Κάθε κρίση είναι επικίνδυνη και υπάρχει ο κίνδυνος να χαθούν όλα.

Διακυβεύονται πολλά συμφέροντα- ατομικά, επιχειρησιακά, οικονομικά, κοινωνικά. Οι κυριότεροι κίνδυνοι είναι να απολυθούν εργαζόμενοι, να χαθούν ανθρώπινες ζωές, να αλλάξουν οι εργασιακές σχέσεις προς το χειρότερο, να χαθούν περιουσίες, να προσβληθεί η φήμη είτε προσωπικοτήτων είτε συνόλων.

Ιδιαίτερους κινδύνους διατρέχει και ο άνθρωπος που διαχειρίζεται την κρίση, το διοικητικό στέλεχος, ο manager. Οι κίνδυνοι που διατρέχει είναι να αποτύχει, να μην αναγνωρίσει την κρίση ή να την υπερεκτιμήσει.

Όπως είδαμε, στην διαδικασία εξέλιξης της κρίσης πρωταγωνιστής είναι ο διαχειριστής της κρίσης.

Συγκεντρωτικός πίνακας των φάσεων της εξέλιξης και της αντιμετώπισης των κρίσεων και των χαρακτηριστικών τους

Φάσεις της διαδικασίας εξέλιξης της κρίσης	Κυριότερα χαρακτηριστικά των φάσεων	Φάσεις της διαδικασίας αντιμετώπισης της κρίσης	Κυριότερα χαρακτηριστικά των φάσεων	
Προειδοποιητική φάση	<ul style="list-style-type: none"> - Προειδοποιητικές ενδείξεις του φαινομένου/γενεσιουργού αιτίου - Προειδοποιητικές ενδείξεις μεγέθους δυσμενών αποτελεσμάτων του φαινομένου (και μεγέθους κρίσης) - Διάρκεια ανάλογη με τη διαχρονικότητα των ενδείξεων - Φάση της οικονομικής κρίσης 	<ul style="list-style-type: none"> Φάση πρόβλεψης και σχεδίασης Φάση απώρευσης 	<ul style="list-style-type: none"> - Πρόβλεψη του χρόνου και του μεγέθους της κρίσης προσεγγιστικά - Ερμηνεία των ενδείξεων - Σχεδίαση της αντιμετώπισης της κρίσης αναλυτικά κατά δυσμενές αποτέλεσμα - Διάρκεια πολύ μεγάλη - Λήψη αποτρεπτικών μέτρων των δυσμενών αποτελεσμάτων - Λήψη κατασταλτικών μέτρων των αποτελεσμάτων από πριν - Εφαρμογή προληπτικών σχεδίων 	
Φάση της γένεσης	<ul style="list-style-type: none"> - Εκδήλωση του φαινομένου και δημιουργία των δυσμενών αποτελεσμάτων - Αν δεν υπάρχουν δυσμενή αποτελέσματα δεν γεννιέται κρίση - Δημιουργία εκτάκτων αναγκών - Μικρή διάρκεια - Γρήγορα εναλλασσόμενες καταστάσεις - Απρόβλεπτα - Αυξημένος κίνδυνος 	Φάση της επέμβασης ή καταστολής	<ul style="list-style-type: none"> Στάδιο εκτάκτων αναγκών Στάδιο μεταβολικής αντίδρασης 	<ul style="list-style-type: none"> - Αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών - Στενότητα χρόνου - Άμεση επέμβαση - Πιέσεις - Σύγχυση και άγχος - Αυξημένος κίνδυνος - Δύσκολη διαχείριση - Δοκιμασία διαχειριστού - Μερικός έλεγχος της κρίσης - Εκτακτες ανάγκες δεύτερης προτεραιότητας - Σταδιακή αποδυνάμωση των πιέσεων - Καταστολή των ακροτήτων της κρίσης
Ενεργός φάση	<ul style="list-style-type: none"> - Διαμόρφωση της κρίσης - Εδραίωση, ισχύς και δράση της κρίσης - Δευτερογενείς κρίσεις - Τελική μορφή κρίσης - Μεγάλη διάρκεια συνήθως, αλλά ανάλογη με την ταχύτητα εξέλιξης και τα μέτρα αντιμετώπισης της κρίσης 	Φάση ανασυγκρότησης	<ul style="list-style-type: none"> - Εφαρμογή των σχεδίων αντιμετώπισης κρίσεων - Λήψη κατασταλτικών μέτρων - Πλήρης έλεγχος της κρίσης - Περιορισμός πιέσεων - Συντονισμός και λήψη αποφάσεων κάτω από σταθερές συνθήκες - Αποκαταστάσεις ζημιών - Ανακούφιση πληγέντων - Σταδιακή αποκατάσταση της κανονικότητας - Λήψη πρόσθετων αναγκαίων μέτρων 	
Φάση της ύφεσης	<ul style="list-style-type: none"> - Αποδυνάμωση φαινομένου - Αποδυνάμωση κύριας κρίσης και δευτερογενών κρίσεων - Διάρκεια ανάλογη με την αποδυνάμωση και με την απόδοση των μέτρων αντιμετώπισης - Πιθανές αναζωπυρώσεις 			
		Φάση της έρευνας	<ul style="list-style-type: none"> - Έρευνα - Αυτοκριτική - Απολογισμός - Επανασχεδιασμός - Απόδοση ευθυνών - Ικανοποίηση απαιτήσεων - Κοπή από τρίτους 	

4.5 Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Ύστερα από κάθε κατάσταση κρίσης, ο διαχειριστής της κρίσης πρέπει να μπορεί να προσδιορίσει τη νέα κατάσταση και να πάρει όλα τα κατάλληλα για την κάθε περίπτωση μέτρα.

Πρέπει να ξέρουμε ότι κατά την ύφεση της κρίσης είναι δυνατόν να αναζωπυρωθεί και θα πρέπει να αντιμετωπιστεί.

Η διαδικασία αντιμετώπισης μιας κρίσης περιλαμβάνει όλες τις ενέργειες που γίνονται για να προβλεφθούν οι κρίσεις, εφ' όσον υπάρχει η δυνατότητα πρόβλεψης, να αποτραπούν ή να μετριαστούν τα δυσμενή αποτελέσματα του φαινομένου της, όσο και να σχεδιαστούν, αν είναι δυνατόν, όλα τα μέτρα αντιμετώπισής τους και να εφαρμοστούν όταν θα εκδηλωθεί η κρίση.

Στη συνέχεια πρέπει να ερευνηθούν τα αίτια της κρίσης, να αξιολογηθεί ο τρόπος διαχείρισης και να παρθούν όλα τα επόμενα και απαιτούμενα μέτρα.

Όλη αυτή η διαδικασία έχει πέντε φάσεις:

1. τη φάση της πρόβλεψης και της σχεδίασης
2. τη φάση της αποτροπής
3. τη φάση της επέμβασης
4. τη φάση της ανασυγκρότησης
5. τη φάση της έρευνας

1. Η ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΒΛΕΨΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ

Η φάση της πρόβλεψης είναι ουσιαστικά η ικανότητα να καταλαβαίνει κανείς κάτι πριν γίνει. Σημαντικό στοιχείο σε αυτή τη φάση είναι και η έννοια της πρόνοιας ή της προνοητικότητας, που είναι να φροντίζει κανείς κάτι πριν γίνει.

Για να προβλέψουμε μια κρίση μπορούμε να στηριχτούμε σε τυχόν ενδείξεις του φαινομένου, στον υπολογισμό πιθανοτήτων να συμβεί η κρίση, στο να παρατηρήσουμε τι παρόμοιο έχει συμβεί σε όμοιες ομάδες - σύνολα - επιχειρήσεις - συστήματα, ακόμα και στη διαίσθηση του διαχειριστή.

2. Η ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ

Συνήθως οι κρίσεις δεν αποτρέπονται, γιατί δεν προλαβαίνονται και γιατί δεν αποτρέπονται τα φαινόμενα - γενεσιουργά αίτια των κρίσεων.

Μπορούμε, αν όχι να αποτρέψουμε, τουλάχιστον να μετριάσουμε τις κρίσεις. Στη δυνατότητα αυτή στηρίζεται η ιδέα της αποτροπής σαν βασικού μέρους αποτελεσματικής διαχείρισης των κρίσεων.

Ο διαχειριστής μπορεί να προβλέψει μια κρίση, να πάρει διάφορα μέτρα τα οποία να διαχωρίσει και σε πιο ειδικά μέτρα ανάλογα με τους τομείς. Αυτά τα μέτρα τα ονομάζουμε **προληπτικά**.

Χαρακτηριστικά, μερικά από αυτά μπορεί να είναι:

- τα μέτρα έγκαιρης προειδοποίησης
- ταχείας προσέλευσης
- προσωπικής ετοιμότητας
- αυξανόμενης ετοιμότητας και συναγερμού

Αυτά αποσκοπούν στην προετοιμασία του μηχανισμού αντιμετώπισης μιας κρίσης πριν προφτάσει να εκδηλωθεί.

- τα μέτρα πυρασφάλειας και πυροπροστασίας
- τα μέτρα πρόνοιας

Αυτά σχεδιάζονται πριν αυτή εκδηλωθεί και εφαρμόζονται όταν αυτή εκδηλωθεί.

Σημαντικό στοιχείο είναι το κόστος αποτροπής της κρίσης, γιατί σε ορισμένες περιπτώσεις το κόστος της κρίσης είναι μικρότερο από το κόστος σχεδίου αποτροπής της.

3. Η ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΕΜΒΑΣΗΣ

Πολλές φορές, παρόλα τα προστατευτικά και αποτρεπτικά μέτρα που έχουν ληφθεί για τα δυσμενή αποτελέσματα μιας κρίσης, αυτά δημιουργούνται. Σε αυτή την περίπτωση ο διαχειριστής πρέπει να επέμβει δυναμικά και να πάρει όλα τα αναγκαία και καταλαστικά μέτρα για την αντιμετώπιση της κρίσης.

Τότε αρχίζουν και μπαίνουν σε εφαρμογή τα προσχεδιασμένα μέτρα αντιμετώπισης των έκτακτων αναγκών που δημιουργεί κρίση μόλις εκδηλωθεί. Από τις έκτακτες ανάγκες αντιμετωπίζονται πρώτα αυτές που αφορούν ανθρώπινες ζωές και μετά μπαίνουν σε εφαρμογή και τα υπόλοιπα μέτρα. Πολύ σημαντικό ρόλο σε αυτές τις καταστάσεις κρίσεων είναι η αποφασιστικότητα, η άμεση αντίδραση, η άμεση επέμβαση, η άμεση αντιμετώπιση, ουσιαστικά η άμεση λήψη αποφάσεων και ο τρόπος που θα υλοποιηθούν.

4. Η ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ

Μετά την φάση της επέμβασης στη διαδικασία αντιμετώπισης μιας κρίσης ακολουθεί η φάση της ανασυγκρότησης, που σημαίνει την κατάσταση της κανονικότητας, την οποία έχει ανατρέψει η κρίση.

Με άλλα λόγια, ανασυγκρότηση σημαίνει αποκατάσταση των ζημιών, να ανορθωθούν όλα, να ξαναοργανωθούν όλα, να αντικατασταθούν όσα καταστράφηκαν, να ενεργοποιηθούν όσα αδράνησαν και γενικά να επανακτηθούν οι κανονικές συνθήκες ύπαρξης και λειτουργίας του συνόλου που πλήγηκε από την κρίση.

Η φάση της ανασυγκρότησης είναι η ηπιότερη από άποψη δυσκολιών και πιέσεων σε σχέση με την φάση της επέμβασης. Κι αυτό, διότι κατά τη διάρκειά της ο διαχειριστής της κρίσης ελέγχει πλέον πλήρως την κατάσταση. Ο κίνδυνος, η σύγχυση, το άγχος, η πίεση του χρόνου και η ταχύτητα εναλλαγής των συνθηκών έχουν περιοριστεί.

Τώρα είναι δυνατή η λήψη αποφάσεων κάτω από κανονικές συνθήκες, όπως και η αρχή της κανονικής άσκησης των λειτουργιών, του συντονισμού, του ελέγχου και της επικοινωνίας.

Συνήθως, κατά τη φάση αυτή εφαρμόζονται τα όποια μέτρα αποκατάστασης που υπάρχουν από τα σχέδια αντιμετώπισης των κρίσεων. (ΣΑΚ)

5. Η ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η φάση της έρευνας μιας κρίσης αρχίζει κανονικά μετά το τέλος της φάσης της ανασυγκρότησης, όπως συνήθως ερευνάται ένα φαινόμενο, μετά την ολοκλήρωσή του.

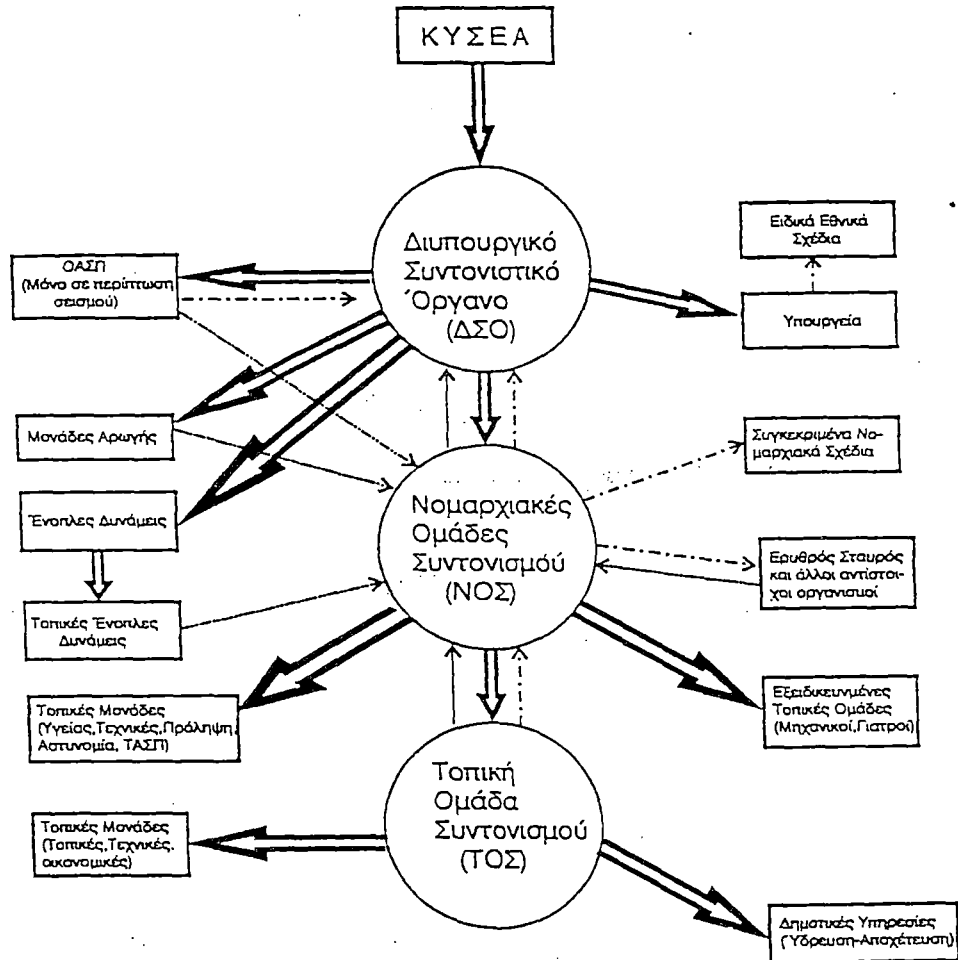
Στην πραγματικότητα όμως, στις περισσότερες τουλάχιστον περιπτώσεις αρχίζει στη φάση της ανασυγκρότησης και τελειώνει με αυτήν. ο χρόνος στην φάση της ανασυγκρότησης είναι μεγάλος. Και οι διαχειριστές να αποκαθιστούν τις ζημιές και να βλέπουν, να ερευνούν γιατί προκλήθηκαν.

Συνήθως, στη φάση της έρευνας όλοι ρωτούν γιατί, πώς, ποιος φταίει κτλ. Είναι η φάση των επίσημων ερευνών και εξετάσεων που προαναγγέλλονται από τη διοίκηση ή όποιος πλήγηκε από τις κρίσεις.

Όπως επίσης είναι και η φάση της επέλασης των μέσων μαζικής ενημέρωσης κατά την οποία δημοσιογράφοι, παρουσιαστές, σχολιαστές, εκφωνητές κτλ. Γράφουν, λένε και παρουσιάζουν ό,τι θέλουν, όπως το θέλουν ειδικά αν το θέμα της κρίσης πουλάει.

Και άλλες φάσεις μπορεί να παρουσιαστούν μες στο χρόνο που διαρκεί η φάση της έρευνας, είναι να καταστεί σαν φάση αυτοκριτικής, επανασχεδιασμού, αναδιοργάνωσης, επαναπροσανατολισμού, απέναντι σε μια νέα, παρόμοια ή διαφορετική κρίση, της οποίας η προειδοποιητική μορφή μπορεί και να έχει αρχίσει.

**ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΕΙΡΙΣΜΟΥ ΑΡΩΓΗΣ
ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ**

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ⇒ Διοίκηση
- - - - -> Σχεδίαση
- - - - -> Πληροφορία
- Αίτηση παροχής βοήθειας
- Παροχή βοήθειας

ΠΗΓΗ: VADE MECUM 1992
Ευρωπαϊκής Ένωσης

Υπάρχουν πολλά σχέδια αντιμετώπισης κρίσεων, φυσικά δεν επιλύουν αυτά τις κρίσεις αλλά είναι ένα καλό εργαλείο στα χέρια της διοικήσεως.

Είναι ο οδηγός που τον οδηγεί μέσα από τις κακοτοπιές της κρίσης, να φτάσει και να ανέβει στο βάθρο απ' όπου θα την παρακολουθεί, θα την ελέγχει και θα παίρνει τα προβλεπόμενα μέτρα για την αντιμετώπισή της. Ουσιαστικά με ένα καλό σχέδιο αντιμετώπισης μιας κρίσης σημαίνει ότι ελαχιστοποιούνται ή περιορίζονται αρκετά οι ζημιές της κρίσης.

Βέβαια, σε μεγάλα οργανωμένα σύνολα του δημοσίου κυρίως τομέα αλλά και σε μεγάλες ιδιωτικές εταιρείες ή οργανισμούς, εκτός από το ΚΥΡΙΟ ΣΧΕΔΙΟ αντιμετώπισης κρίσεων που χαρακτηρίζεται σαν ΓΕΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ , υπάρχουν και ειδικότερα σχέδια επιβοηθητικά του γενικού σχεδίου ή παραρτήματά του ή και ανεξάρτητα σχέδια που αντιμετωπίζουν ειδικές κρίσιμες καταστάσεις.

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΜΙΑΣ ΚΡΙΣΗΣ**

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	ΦΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ						
ΕΞέλιξη φαινομένου/γενεσιουργού αιτίου της κρίσης	Προειδοποιητική ή Προδρομική φάση	Φάση εκδήλωσης του φαινομένου	Φάση δευτερογενών φαινομένων	Φάση αποδυνάμωσης του φαινομένου	Εξάλειψη του φαινομένου		
Οιωνό του φαινομένου	Δημιουργία εκτάκτων αναγκών, δυσμενών επιπτώσεων, καταστροφών	Δημιουργία δευτερογενών δυσμενών επιπτώσεων	Εξασθένηση των δυνάμεων του φαινομένου				
Εξέλιξη της κρίσης	Προειδοποιητική ή Προδρομική φάση	Φάση της γένεσης της κρίσης	Ενεργός φάση της κρίσης	Φάση της ύφεσης της κρίσης	Εξάλειψη της κρίσης		
Οιωνό της κρίσης	Έκτακτες ανάγκες, Επείγουσες και απάνδυνες καταστάσεις	Διαμόρφωση και εδραίωση της κρίσης, Ισχύς και έρση της κρίσης	Περιορισμός δυσμενών καταστάσεων. Σταδιακή εξάλειψή τους				
Αντιμετώπιση της κρίσης	Φάση πρόβλεψης και σχεδίασης	Φάση απαστροπής	Φάση επεξεργασίας ή αποτροπής	Στάδιο εκτάκτων αναγκών	Στάδιο μεταβατικής αντίδρασης	Φάση ανασυγκρότησης	Φάση της έρευνας
Κατάρτιση - αναθεώρηση σχεδίων	Λήψη απαστροπικών μέτρων	Εφαρμογή σχεδίων εκτάκτων αναγκών	Μέτρα ελέγχου της κρίσης	Εφαρμογή σχεδίων αντιμετώπισης κρίσεων και αποκατάστασης κανονικότητας		<ul style="list-style-type: none"> - Αξιολογήσεις - Έρευνες - Καταμερισμός ευθυνών - Συμπέρασμα 	

4.6 ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Σημαντικό σε αυτό το σημείο είναι να μπορούμε να αναγνωρίζουμε μια κρίση, δηλαδή τι μορφή έχει, πώς εκδηλώνεται, πώς προσδιορίζεται.

Άλλοτε η μορφή της είναι θολή ή αλλάζει συχνά και συνοδεύεται- συνοδεύεται από φήμες, υπερπληροφόρηση, υποπληροφόρηση και ανακριβείς εκτιμήσεις με αποτέλεσμα να δημιουργείται σύγχυση και αποπροσανατολισμός στη διάγνωσή της και άλλοτε η μορφή της είναι καθαρή και οι πληροφορίες που τη συνοδεύουν είναι ακριβείς.

Το «πρόσωπο» των κρίσεων δεν σκιαγραφείται εύκολα, τα χαρακτηριστικά τους δεν είναι αδρά και τα στοιχεία ταυτότητάς τους είναι δυσανάγνωστα.

Κατά την πράξη όμως αποδίδονται διάφοροι προσδιορισμοί- χαρακτηρισμοί, όπως:

1. ΚΑΘΑΡΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ

Έχουν σαφείς ενδείξεις που ταιριάζουν μόνο σε αυτές, δικά τους χαρακτηριστικά και προσδιορίσιμη εξέλιξη.

2. ΜΕΤΑΜΦΙΕΣΜΕΝΕΣ Ή ΚΡΥΦΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ

Είναι οι κρίσεις που παρουσιάζονται με άλλες μορφές ή κρύβονται μέσα σε άλλες κρίσεις ή καταστάσεις που δύσκολα απομονώνονται και αποτιμούνται.

π.χ. ανεργία-παραγωγικότητα

3. ΥΠΟΚΛΙΝΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ

Είναι οι κρίσεις που δεν έχουμε ενδείξεις, γίνονται δύσκολα αντιληπτές και διαπιστώνονται εκ των υστέρων.

π.χ. καρδιακά εμφράγματα

4. ΠΛΑΣΤΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ

Είναι οι κρίσεις των οποίων τα αποτελέσματα - γενεσιουργά αίτια είναι πλαστά ή προκλητά.

π.χ. μια πτώχευση χωρίς στην πραγματικότητα να υπάρχει

5. ΣΚΟΠΙΜΕΣ Ή ΚΑΤΕΥΘΥΝΟΜΕΝΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ

Είναι οι κρίσεις που προκαλούνται για να εξυπηρετήσουν διάφορους σκοπούς και αυτοί ή αυτός έχουν τη δυνατότητα να τις κατευθύνουν.

π.χ. Τέτοιες κρίσεις είναι οι πολιτικές, οι πολιτειακές και οι κυβερνητικές κρίσεις, που προκαλούνται συνήθως από τις Μεγάλες Δυνάμεις σε μικρές ή αδύναμες χώρες.

6. ΥΠΟΝΟΜΕΥΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ

Είναι και οι λεγόμενες προβοκατόρικες που προκαλούνται από άτομα ή ομάδες που παρουσιάζονται ότι ανήκουν στο πληττόμενο από την κρίση σύνολο αλλά στην πραγματικότητα ανήκουν ή ενεργούν προς όφελος ενός αντιπάλου.

7. ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ

Είναι οι προκλητές κρίσεις που προκαλούνται συνήθως από κυβερνήσεις, πολιτικά κόμματα, οργανωμένα συμφέροντα ή ακόμα και από εξωτερικούς παράγοντες με σκοπό να παραπλανήσουν ένα σύνολο και κυρίως το κοινό και να αποσπάσουν την προσοχή του ή να μειώσουν το ενδιαφέρον του από/ για άλλα θέματα ή από άλλες σοβαρότερες εξελίξεις και κρίσεις που έχουν πολιτικό ή άλλο κόστος, το οποίο θα αυξηθεί αν τα θέματα ή οι κρίσεις αυτές γίνουν ευρέως γνωστές.

4.7 Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΡΙΣΕΩΝ

Επικοινωνία είναι η διαδικασία ανταλλαγής πληροφοριών, απόψεων, ιδεών και κάθε μηνυμάτων μέσω ενός κοινού συστήματος συμβόλων σε προσωπικό ή οργανωσιακό επίπεδο, όπου η διανοητική συνεργασία αποτελεί τη βάση της κοινωνικότητας.

Από την άποψη της Διοικητικής Κρίσεων, **επικοινωνία** είναι η ροή πληροφοριών μέσα από τα κανάλια της οργάνωσης και συγκεκριμένα η απαλλαγή πληροφοριών μεταξύ του ασκούντος τη διοίκηση, ενός οργανωμένου συνόλου και των υφισταμένων του, μεταξύ των στελεχών και των εργαζόμενων, μεταξύ των διαφόρων τμημάτων του συνόλου και του περιβάλλοντός του, για κάθε θέμα που άμεσα ή έμμεσα ενδιαφέρει το σύνολο.

Η επικοινωνία, αν και δεν χαρακτηρίζεται σαν λειτουργία της Διοικητικής των Κρίσεων, είναι βασική και αναγκαία διαδικασία άσκησής της και απαραίτητη προϋπόθεση για την εξέλιξη και εκτέλεση κάθε διοικητικής λειτουργίας.

Η διαδικασία της επικοινωνίας για να είναι αποτελεσματική κάτω από τις συνθήκες που δημιουργούν οι κρίσεις πρέπει να προσαρμόζεται με τις ιδιαιτερότητες των κρίσεων και να διαμορφώνεται ανάλογα με τις ανάγκες διαχείρισής τους. Να έχει δηλαδή πιο γρήγορο ρυθμό και μεγαλύτερη ικανότητα ανταλλαγής πληροφοριών και μηνυμάτων.

Γιατί όταν υπάρχει κρίση όλα γίνονται γρήγορα, (στο πώς εκδηλώνονται, εξελίσσονται, στα αποτελέσματά τους και στην αντιμετώπισή τους πρέπει να είναι γρήγορη.)

Όπως και οι αποφάσεις πρέπει να διαβιβαστούν και να εκτελεστούν γρήγορα.

Έχοντας γρήγορη ανταλλαγή πληροφοριών πιο γρήγορα δηλαδή από την ταχύτητα εξέλιξης της κρίσης και των αποτελεσμάτων, γίνεται πιο γρήγορη η αντιμετώπισή τους.

Πιο αποδοτικό είναι όλες οι πληροφορίες- γεγονότα- μηνύματα να μεταβιβάζονται πρώτα απ' όλα στον διαχειριστή της κρίσης.

Και αν η κρίση είναι μεγάλη και πιθανόν να πλήττει κοινωνικά σύνολα ή είναι «βροντερή» και «πουλάει» στην αγορά των ειδήσεων, να βρεθούν πολλοί δημοσιογράφοι, εκφωνητές, παρουσιαστές κτλ και με το συχνό φαινόμενο των

αυξανόμενων, των μεταβιβαζόμενων πληροφοριών, η κρίση να παίρνει εκρηκτικές διαστάσεις. Έτσι το έργο του διαχειριστή γίνεται πολύ δύσκολο γιατί είναι συγχρόνως χίλιες φορές δέκτης σε ένα πολύ αυξημένο και υπερφορτωμένο δίκτυο επικοινωνιών που στο τέλος γίνεται ανεπαρκές ή αχρηστεύεται.

Κάθε σχέδιο επικοινωνιών αποτελεί μέρος του γενικού σχεδίου αντιμετώπισης της κρίσης. Πολύ σημαντικό είναι οι τρόποι επικοινωνίας υπάρχοντες (δίκτυα, μεταφορές κτλ.), το κατά πόσο το προσωπικό που απαιτείται υπάρχει αλλά είναι και διαθέσιμο να βοηθήσει.

4.8 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΙΣΕΩΝ

Παραδείγματα κρίσεων παίρνουμε από την σύγχρονη εποχή που κατά καιρούς δημιουργούν μεγάλες αναταραχές είτε στον εσωτερικό κόσμο της Ελλάδας είτε έξω από τα σύνορά της.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα:

1. Στον κοινωνικό χώρο, που τα κοινωνικά- εργατικά κινήματα (τα πιο γνωστά είναι το εργατικό, φοιτητικό, το κίνημα της απελευθέρωσης της γυναίκας, το αντιεξουσιαστικό κίνημα κτλ) που δημιουργούν κρίσεις. Συνήθως αυτές οι κρίσεις εκφράζονται με την αμφισβήτηση των θεσμών ή προκαλούν πολιτιστικές αλλαγές ή εργασιακές αλλαγές κτλ. Ακόμα, μπορούν να προχωρήσουν και πιο πέρα αλλάζοντας ή δημιουργώντας κρίση σε πνευματικό, Πολιτικό, κοινωνικό, εργασιακό, τεχνολογικό επίπεδο αλλά και σε πολεμικές κρίσεις.
2. Στον οικονομικό τομέα οι κρίσεις έχουν τα παρακάτω γενικά χαρακτηριστικά που τον επηρεάζουν:
 - τα μεγάλα πολιτικά γεγονότα και η πολιτική αστάθεια
 - η κακή νομισματική πολιτική και η έλλειψη νομισματικής ισορροπίας
 - οι κακοί δείκτες της οικονομίας
 - οι μεγάλες διακυμάνσεις των επενδύσεων και των επιτοκίων
3. Στον πολιτικό τομέα χαρακτηριστικές είναι οι κρίσεις που προκαλούνται για να εξυπηρετήσουν διάφορους σκοπούς και συμφέροντα. Συνήθως δημιουργούνται από Μεγάλες Δυνάμεις προς αδύναμα ή μικρά κράτη. Πρόσφατο πολύ σημαντικό παράδειγμα είναι η στάση και ο ρόλος των ΗΠΑ (σημερινή μεγάλη Δύναμη) απέναντι στους λαούς των Βαλκανίων αλλά και ειδικά απέναντι στους σέρβους και Αλβανούς Κοσσοβάρους.

4.9 ΓΙΑΤΙ ΟΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΚΟΜΜΑΤΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Στην ελληνική γλώσσα η λέξη κρίση έχει δυο έννοιες.

Η πρώτη είναι η διαδικασία του «κρίνειν» δηλαδή χαρακτηρίζω- βαθμολογώ, δηλαδή επικρίνω και κατακρίνω.

Η δεύτερη έννοια της λέξης «κρίσης» είναι αυτή που χαρακτηρίζει μια κανονική κατάσταση, δηλαδή κατάσταση δύσκολη, επικίνδυνη και κρίσιμη. Η εκτροπή από την κατάσταση της κανονικότητας που γίνεται σε ένα σημείο καμπής, στο οποίο ανατρέπεται ένα status quo ante που αφορά ένα πρόσωπο, μια ομάδα, ένα σύνολο, μια συνθήκη, μια διαδικασία, οργάνωση, λειτουργία, ισορροπία, αντιστοιχία. Με διαφορετική κάθε φορά ένταση, ταχύτητα, αιτιολογία και δημιουργείται ένα καινούργιο status quo δυναμικό- ασταθές- ρευστό, δύσκολα ελεγχόμενο και επικίνδυνο που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί για να ξανάρθει η κατάσταση της κανονικότητας.

Κάθε κρίση μπορεί να προσλάβει όλες τις διαβαθμίσεις της αντικανονικότητας από την κατάσταση της απλής ανωμαλίας μέχρι την κατάσταση μη ελεγχόμενων εκρηκτικών γεγονότων και της κατάστασης του χάους και του πανικού.

Βέβαια, υπάρχει η ευτυχισμένη παρηγοριά :

«μάθαμε να ζούμε με την κρίση ή τις κρίσεις»

Και αφορά βέβαια όλους και όλα που θεωρούν τη θέση τους απυρόβλητη για την ώρα, για να ριχτούν, αν υπάρξει κάποια μεταβολή της θέσης τους, σε θρήνους και χτυπήματα του στήθους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΚΡΙΣΕΙΣ

5.1 ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΙΣ ΚΡΙΣΕΙΣ

Η ίδια η κρίση αλλά και η ουσία κάθε κρίσης γίνονται ρετρό- μια εικοσαετία και παραπάνω βολοδέρνουμε μέσα σε συνθήκες υστερίας και κρίσεων.

Γιατί κάθε νέα κρίση ή νέα «προβληματική» ασχολείται μονίμως με τα τελευταία γεγονότα- επιφαινόμενα, προσβλέποντας σε λύσεις πρόσκαιρες απωθώντας τη σκέψη του νέου κύκλου προβλημάτων που θα δημιουργηθούν στην πιο κρυφή γωνιά του υποσυνείδητου.

Στη σημερινή εποχή, το πιο γνωστό «ρητό» είναι *ανάπτυξη-ανάπτυξη-ανάπτυξη...είναι ο σφυγμός της εποχής μας.*

Δεν έχει σημασία αν κάποιοι κερδίζουν περισσότερο από τους υπόλοιπους αρκεί να υπάρχει πύλα και όλοι κάτι θα κερδίσουμε. Το βιοτικό επίπεδο ανεβαίνει, αρκεί να υπάρχει ανάπτυξη. Η πραγματικότητα αυτή είναι ότι όλα μετριούνται.

5.2 Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Στον οικονομικό τομέα πολλά θα υποστούν οι εργαζόμενοι. Το «κεφάλαιο» συνεχώς θέλει να αυξάνεται, θέλει να αυξήσει τα κέρδη του και την εξουσία του. Πιο συγκεκριμένα, αυτό για τους εργαζόμενους μπορεί να σημαίνει- όπως συμβαίνει στη σημερινή εποχή :

1. εργατική τάξη πειθαρχημένη
2. μεγάλο ποσοστό ανέργων
3. κατάργηση των μίνιμουμ στο μεροκάματο
4. ευλυγισία ωραρίου- δυο ώρες παραπάνω σήμερα, δυο ώρες λιγότερες αύριο, τέλος οι υπερωρίες
5. σύμβαση δύο μηνών ή και καθόλου
6. ευλυγισία στη μετακίνηση- σήμερα δουλεύεις εδώ, αύριο σε άλλη πόλη
7. αποδοχή της απόλυσης γιατί μπορεί να αυτοματοποιηθεί ο τομέας που δουλεύεις και δεν «μπορείς» να πας κόντρα στην πρόοδο
8. αποδοχή του ρυθμού εργασίας που σου καθορίζει η ροή της αλυσίδας ή τα ήδη αυτόνομα κομμάτια της παραγωγής

Το κεφάλαιο παρά τους ανταγωνισμούς του, την προσπάθεια του ενός τμήματος να πληρωθούν τα σπασμένα από το άλλο ή να πληρώσουν άλλοι, συμφωνεί στη διατήρηση του βασικότερου: *στη μισθωτή σχέση*, σαν απαραίτητος όρος της τάξης πραγμάτων του. Διοχετεύει με πολυποίκιλους μηχανισμούς όλη την κοινωνική κίνηση μακριά από την αμφισβήτηση των ιστορικών ορίων του « παλιού τρόπου παραγωγής».

Η κίνηση που περιγράφηκε παραπάνω δημιουργεί συγκρούσεις. Οι αντιθέσεις δεν ξεπερνιούνται πάντα με τον «καλύτερο τρόπο». τίθενται σε επανεξέταση, εκσυγχρονισμό και αλλαγή και οι βασικότερες αντιλήψεις που παράχθηκαν και

έθρεψαν την προηγούμενη φάση της καπιταλιστικής οικονομίας.

Η κρίση αγκαλιάζει όλους τους τομείς της ζωής μας-πολιτισμό, παιδεία, ηθική, ιδεολογία.

Η επιχειρούμενη αναδιάρθρωση δεν χωράει στο προηγούμενο κυρίαρχο σύστημα αντιλήψεων περί κοινωνίας, πρόνοιας, στοιχειώδους εξασφάλισης.

Τροφοδοτείται έτσι η ιδεολογική μεταβολή και «επιστροφή» στην κοινωνία των πολιτών ή καλύτερα του καθενός μόνου πολίτη όπου ο διαρκής ανταγωνισμός των συμφερόντων οδηγεί...στην κοινωνική συνοχή. Αυτή η πλευρά σε συνδυασμό με περισσότερη ή λιγότερο κράτος, με περισσότερο ή λιγότερο κεϋνσιανισμό είναι κοινή σε Ανατολή και Δύση.

Υπάρχει υπερσυσσώρευση κεφαλαίου. Το παραγόμενο κεφάλαιο δεν βρίσκει ικανοποιητικούς όρους επένδυσης-επέκτασης νέων κερδών για να ξαναμπεί στα ρίσκα και στέκεται αχρησιμοποίητο. (Λέμε «καταρχήν» γιατί αμέσως μετά διοχετεύει μέρος της παραγόμενης υπεραξίας σε ιδιαίτερες παρασιτικού χαρακτήρα δραστηριότητες- ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσης. Η συσσώρευση τέτοιων δραστηριοτήτων ανεβάζει συνολικά το κόστος διαμεσολάβησης στον τριτογενή τομέα.

Η συσσώρευση κεφαλαίου απ' τη μια μεριά γεννά συσσώρευση αναπασχόλητων εργαζόμενων απ' την άλλη. Εργαζόμενους από τους οποίους το κεφάλαιο δεν έχει λόγο να αγοράσει την εργατική τους δύναμη. Αποτέλεσμα είναι η πτώση της κατανάλωσης. Ουσιαστικά νέα κάμψη, αλυσιδωτά της οικονομίας. Η οικονομική κρίση μαρτυρά την εξάντληση των ορίων του τρόπου παραγωγής και παράλληλα την ωρίμανση των όρων για μια άλλη οργάνωσή της.

5.3 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Έτσι η κρίση μεταβιβάζεται σε όλη την κοινωνία και σαν κρίση ιδεολογική, ηθική, ατομική, αξιών κτλ. Αυτή η κρίση δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται μόνο σαν οικονομική ή κρίση ηθική ή πολιτισμού. Η γνώση της αλληλεξάρτησης αυτών των επιπέδων της κοινωνικής ζωής με τις ιεραρχήσεις και τις προτεραιότητές τους αλλά και τις διαμεσολαβήσεις μπορεί να δώσει το μέτρο της έννοιας « *Γενική Κρίση του συστήματος κοινωνικών σχέσεων*». Να προσεγγιστεί η πραγματικότητα σε αντιδιαστολή με την προνομιοποίηση κάποιων από τις πλευρές της ή τη ρουτινιάρικη έμμονη καταστροφολογία περί «*γενικής και ολόπλευρης κρίσης του κοινωνικού συστήματος*» δίχως δυνατότητες εμβάθυνσης στο περιεχόμενο.

Οι κρίσεις εμφανίζουν τις αντιθέσεις στο μεγαλείο τους. Η συσσώρευση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που είναι γνωστά σαν συνέπειες του βιομηχανικού πολιτισμού μαρτυρούν τα όρια μιας κοινωνικής οργάνωσης που το κίνητρό της είναι η οικονομική αποτελεσματικότητα, αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις πάνω στην ίδια τη ζωή. Η βιωσιμότητα του πλανήτη θα εξαρτιέται και θα εξαρτηθεί από την επιβίωση αυτής της κοινωνικής οργάνωσης και των σχέσεών της.

Η κρίση εμφανίζει όλες τις αντιθέσεις - ανισομερή ανάπτυξη, πλούτος / φτώχεια - που στην περίοδο των « 30 έβδοξων χρόνων» ήταν συνδεδεμένες με τους « καταστροφολόγους».

Η εποχή των ανεξάρτητων απομονωμένων ερευνητών που πάλευαν με τα στοιχεία της φύσης για την κατανόηση των νόμων της έχει περάσει ανεπιστρεπτή.

Η φιλοσοφία της οικονομικής αποτελεσματικότητας= παραγωγή κέρδους «ποτίζει» πλήρως κι όλους τους άλλους κοινωνικούς τομείς. Έτσι τι αξία έχει το τάδε ερευνητικό πρόγραμμα αν δε σχετίζεται με αυτό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην παραγωγή; Και μάλιστα με όρους κέρδους. Τι αξία έχει η Φυσική, η Χημεία, τα Μαθηματικά, αν δεν μπορούν να δώσουν τροφή στα ερευνητικά προγράμματα που θα τροφοδοτήσουν με τη σειρά τους την παραγωγική διαδικασία;

Οι διάφοροι «θιασώτες» της ουδετερότητας της επιστήμης και της τεχνικής δεν μπορούν να καταλάβουν τη διγλωσσία τους τουλάχιστον όταν αποκαλύπτουν τις σχέσεις «αξίας», «ταλέντου» στον κινηματογράφο, τη ζωγραφική κλπ με την εμπορική και οικονομική επιτυχία των έργων τους. Πόσο

μάλλον όταν δηλώνουν για την επιστήμη και την τεχνική ότι αποτελούν άμεσα παραγωγικές δυνάμεις. Η διγλωσσία τους βρίσκει τη συνέπειά της όταν θεωρείται το σύνολο των παραγωγικών δυνάμεων «ουδέτερο», λες και οι παραγωγικές σχέσεις αποτελούν εξωτερικό φλοιό και δεν «ποτίζουν» τις ίδιες τις παραγωγικές δυνάμεις.

Η αναδιάρθρωση της οικονομίας απαιτείται κύρια με την εμπέδωση των νέων τεχνολογιών. Έτσι η ανάγκη του αυτή πρέπει να αναδιοργανώσει κι ολόκληρη την κοινωνία. Παιδεία, εργασιακές σχέσεις, κοινωνία. Έτσι η επιστημονοτεχνολογική επανάσταση (ΕΤΕ) γίνεται η άκρη του δόρατος της αναδιάρθρωσης που θα αποφασίσει για τον πλούτο ή τη φτώχεια μας, για τις σχέσεις μας, για την κοινωνία στο σύνολό της.

Η απαίτηση παραδοχής της ανεργίας ή της υποαπασχόλησης θα πρέπει να γίνει στο όνομα της συνολικής ανάπτυξης που επαγγέλλονται οι υποστηρικτές της αναδιάρθρωσης.

Μια από τις συνισταμένες είναι ο χειρισμός της κοινωνικής δυναμικής - τι θα γίνουν οι καινούργιοι άνεργοι τα επόμενα χρόνια, σε ποιους θα μη χρεωμένους θα πουληθούν τα προϊόντα κτλ. Συγκλίνουν όλοι (Δυτικοί και Ανατολικοί) στην προώθηση της τεχνολογικής και οικονομικής αναδιάρθρωσης. Και ζητούν να αποδεχτούν , να προλάβουν το «τρένο» και οι υπόλοιποι.

Η εμπλοκή της διαδικασίας της κρίσης μετά το χρηματιστηριακό Κραχ αν δεν δημιουργεί νέα δεδομένα, συνθετοποιεί τα αδιέξοδα. Σε όρους αγοραστικής δύναμης αυτό σημαίνει πως εξανεμίστηκαν 1.300 δισεκατομμύρια δολλαρίων, δηλαδή το ισοδύναμο των τριών τετάρτων των παγκοσμίων εξαγωγών και το ένα όγδοο του παγκόσμιου ακαθάριστου προϊόντος.

Η κρίση λοιπόν κάθε άλλο παρά πέρασε. Βρίσκεται ακόμα μπροστά μας, σέρνοντας κι όλες τις συνέπειες των πολιτικών αντιμετώπισής της.

5.4 Η ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Είναι δυνατόν να αναζωογονηθεί η οικονομία; Από πολύ καιρό η MONDE DIPLOMATIQUE έχει δείξει το μάταιο των πολιτικών που επικυρώνουν τις αβάσταχτες ανισοροπίες Βορρά - νότου στην ανώφελη αναζήτηση ισορροπίας μονάχα στον βιομηχανικό κόσμο.

Στα 31 εκατομμύρια ανέργων που έχουν καταγραφεί στις χώρες του ΟΟΣΑ προστίθενται άλλα 70 εκατομμύρια σε άλλες περιοχές και κύρια αυτές οι δύο τεράστιες μάζες:

— 500 εκατομμύρια άνθρωποι που στον τρίτο κόσμο υποαπασχολούνται απaráδεχτα

— 881 εκατομμύρια που ζουν κάτω από το επίπεδο συντήρησης.

Τέτοια αποτελέσματα δε σημαίνουν μονάχα απλές διαρθρώσεις. Μαρτυρούν μια ολοκληρωτική ακαταλληλότητα της μηχανής που θα επέτρεπαν να πάρει μπρος. Μαρτυρούν μια ολοκληρωτική ακαταλληλότητα της μηχανής για τις ζωτικές ανάγκες του παγκόσμιου πληθυσμού.

Ο FRANCIS BLANCHARD, Γενικός διευθυντής του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (BIT) στη Γενεύη, αναφέροντας αυτούς τους αριθμούς έγραψε: «Για εκατομμύρια (άνεργους) ανθρώπους η λέξη "αναδιάρθρωση" έγινε ευφημισμός που προσδιορίζει ανεργία, φτώχεια, υποσιτισμό και άλλα κοινωνικά κακά που προκαλεί. Η ακύρωση των κοινωνικών κερδών των τριών τελευταίων δεκαετιών, η εξάρθρωση της κοινωνικής προστασίας και η επάνοδος σε επίπεδα ανεργίας που δε γνώρισε ο κόσμος εδώ και μισό αιώνα, όλα αυτά δύσκολα μπορούν να ονομαστούν πρόοδος.....»

Πρόκειται για ένα άρθρο του διευθυντή της MONDE DIPLOMATIQUE Ζυλιέν με τον χαρακτηριστικό τίτλο « Η παθητικότητα των κυβερνήσεων μπροστά στην κρίση που έρχεται... ..Όταν οι πρωταγωνιστές δεν ξέρουν πού βρίσκονται.»

Βέβαια, όταν σήμερα ανακαλύπτουμε όλα αυτά ο λόγος είναι υποκριτικός. Γιατί η ανάπτυξη των βιομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών δεν στηρίχτηκε στις ανισοροπίες αυτές; Και φυσικά με επακόλουθο οι πλούσιοι να γίνουν πλουσιότεροι και οι φτωχοί φτωχότεροι; Τι... γνώρισε ο Τρίτος κόσμος από τα κοινωνικά κέρδη;

Και τα πράγματα προχωρούν πολύ χειρότερα γιατί οι ανισοροπίες δεν εξαλείφονται. Ακόμα και μέσα στις ανεπτυγμένες χώρες που γνώρισαν τα κοινωνικά κέρδη, σήμερα επαναδιαπραγματεύονται. Συμπιέζοντας ακόμη κι εκείνες τις γραφειοκρατίες, τα μεσοστρώματα, την εργατική αριστοκρατία που στήριξαν το φορντισμό τα χρόνια της μεταπολεμικής ανάπτυξης.

Η προσπάθεια της αναδιάρθρωσης μετά από οικονομικές-κοινωνικές κτλ. κρίσεις δεν γίνεται ποτέ χωρίς συγκρούσεις και συνέπειες. Έτσι μαζί με την κρίση των πολιτικών για την αντιμετώπισή της και την ίδια παραπέρα επιπλοκή της κρίσης γίνεται φανερό πως θα απαιτηθεί χρόνος. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου η όποια αναμονή του κόσμου της εργασίας γίνεται σύμμαχος στην εμπέδωση της αναδιάρθρωσης. Λύσεις ευκολίας δεν υπάρχουν για κανένα. Ωστόσο όλο το πρόβλημα της «εξόδου» απ' την κρίση δείχνει να βρίσκεται στο ερώτημα : ο ιδρώτας και για ποιον τα δάκρυα;

παράδειγμα

Η κρίση του 1929 ήταν ένα γερό τράνταγμα που έκανε ακόμα πιο ισχυρή την απαίτηση για «ρυθμίσεις». Αρχίζουν να εφαρμόζονται γερά αντίδοτα. NEW DEAL - ΗΠΑ, Χίτλερ-Σακτ, Συντεχνιακό κράτος- Ιταλία, Κεϋνσιανισμός-Αγγλία.

Παρ' όλα αυτά ξεσπά μια νέα κρίση υπερπαραγωγής (1936-1937) που διοχετεύεται στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Το τέλος του πολέμου δεν αφήνει άλλα περιθώρια για αναβολές. Είχε ήδη χαθεί κι άλλο κομμάτι του «ελεύθερου κόσμου». Οι ΗΠΑ βγήκαν δυναμωμένες (υψηλή παραγωγικότητα, κατάκτηση κυρίαρχου ρόλου στην παγκόσμια σκηνή και σε σχέση με τους Αγγλογάλλους και σε σχέση με τον ηττημένο άξονα.) Η μαζική καταστροφή του πολέμου σε ανθρώπινο δυναμικό πριν από όλα και σε άλλες παραγωγικές δυνάμεις κύρια σε Ευρώπη και Ιαπωνία αποτελούν σημαντικό λόγο αύξησης.

Οι ήδη εφαρμοζόμενες μέθοδοι στις ΗΠΑ γενικεύονται στο σύνολο του βιομηχανικού κόσμου. Δηλαδή

- μαζική παραγωγή σε σειρές
- μεγάλα κέρδη
- υψηλοί μισθοί
- πρόσβαση του εργάτη στην καταναλωτική κοινωνία
- κράτος πρόνοιας.

5.5 ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΑΣΤΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Ύστερα από τις κρίσεις και την διαφορετική εξέλιξη που παίρνουν η κοινωνία, η οικονομία, η εργασία κτλ. Μετά από αυτές, έτσι αλλάζει και παίρνει εξέλιξη και το σύγχρονο αστικό κράτος.

Όλα αυτά τα χρόνια το κράτος πήρε διάφορες μορφές. πχ φιλελεύθερο. Ανεξάρτητα όμως από τη μορφή που παίρνει, εμφανίζεται σαν μια οντότητα έξω από τις κοινωνικές διαμάχες και πάντα είναι ο ενσαρκωτής των συμφερόντων του έθνους και της εθνικής οικονομίας ή σωτήρας του λαού. Είναι στη θέση ενός μηχανισμού που κυριαρχείται από κατασταλτικά εκτελεστικά όργανα, παίρνει τη μορφή του γενικού ορθολογιστή - σχεδιαστή της διατήρησης μιας αρμονίας που να εξασφαλίζει την ανάπτυξη για το καλό όλων μας.

Το κράτος αποκτά μαζικό υπόβαθρο. Παρέχει λοιπόν παιδεία, γνώση και ιδεολογία, δίκαιο καθώς και κοινωνικές υπηρεσίες, όπως την υγεία και την εκπαίδευση.

5.5 Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Το ερώτημα δείχνει αφελές. Όλοι σήμερα μιλούν για την κρίση και ακονίζουν θεωρίες για το πώς θα προκύψει η ανάκαμψη. Ειδικά παλιότερα λέγονταν διάφορα.

Παράδειγμα

Οι ΗΠΑ θεωρούσαν πως την κρίση την φέρνουν οι Κομμουνιστές, τα Δε επίσημα όργανα των Ανατολικών έλεγαν πως την επινοούν οι πράκτορες της CIA και οι Αντικομμουνιστές.

Σήμερα αναγνωρίζουν την κρίση όλες οι πλευρές και συνεχώς μιλούν γι' αυτήν.

Παλιότερα πολλοί οικονομολόγοι στήριζαν και αρνούνταν την παραμικρή δυνατότητα να υπάρξει κρίση. Το κεφάλαιο μέσα στην κρίση παρουσιάζει κέρδη. Κρίση στην οικονομία Δε σημαίνει μόνο συμπίεση, πτώχευση, ανεργία, κτλ., αλλά σημαίνει και κέρδη και κερδοσκοπία και επέκταση και διαφοροποίηση και «νέους κόλπους και τρόπους». Άρα και δημιουργία.

Παράδειγμα

Σε πλήρη κρίση ανάμεσα στο 1970 με 1980 οι εξαγωγές αυξήθηκαν στην πραγματικότητα

- από 18.5% σε 23% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος στην Δυτική Γερμανία
- από 9.5% σε 12.5 % για την Ιαπωνία
- από 15.4% σε 22.2% για την Αγγλία
- από 12.8% σε 17.8% για την Γαλλία
- Από 4.4% σε 8.4% για τις ΗΠΑ.

Ακόμη διάφοροι υπολογισμοί εκείνη την εποχή (1981)

δείχνουν πως οι Αμερικανικές Τράπεζες CITYCORP, CHOSE MANHATTAN, και J.P. MORGAN κατέγραψαν εισοδήματα 18.300, 10.700, 6.800 εκατομμυρίων δολλαρίων αντίστοιχα.

Γιατί κρίση σημαίνει πτώση, φρένο, αλλά εδώ έχουμε κέρδη, ορισμένων βέβαια επιχειρήσεων. Αλλά αυτή είναι πάντα από τη μια πλευρά των κρίσεων- κάποιοι να κερδίζουν, κάποιοι να χρεωκοπούν. Μέσα στην κρίση ο ανταγωνισμός γίνεται λυσσαλέος. Αλλά κρίση παρ' όλα αυτά σημαίνει πτώση όχι αυτού ή εκείνου, αλλά της παγκόσμιας παραγωγής, εμπορίας.

5.6 ΚΡΙΣΗ ΥΠΕΡΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

«Η πληθώρα αυτή του Κεφαλαίου απορρέει από τις ίδιες συνθήκες που γεννούν έναν σχετικό υπερπληθυσμό και γι' αυτό αποτελεί ένα φαινόμενο που συμπληρώνει αυτό το τελευταίο, παρόλο που και οι δύο βρίσκονται σε αντιτιθέμενους πόλους - αναπασχόλητο κεφάλαιο στη μια πλευρά και αναπασχόλητος εργατικός πληθυσμός στην άλλη.

Υπερπαραγωγή κεφαλαίων και όχι ξεχωριστών εμπορευμάτων, αν και η υπερπαραγωγή κεφαλαίου περιλαμβάνει πάντα την υπερπαραγωγή εμπορευμάτων, δεν σημαίνει λοιπόν τίποτε άλλο από υπερσυσσώρευση κεφαλαίου.»

KARL MARX

Αυξάνει η ζήτηση κεφαλαίων όταν αυξάνει η κατανάλωση, άρα η παραγωγή, άρα η επένδυση κεφαλαίων είναι κερδοφόρα. Η τάση της συσσώρευσης κεφαλαίου σπάει αυτή την κίνηση παρουσιάζοντας στα μάτια μας πρώτα την πτώση της κατανάλωσης, αμέσως μετά την πτώση της παραγωγής και κατά συνέπεια την πτώση των επενδύσεων. Έτσι πληθαίνει το κεφάλαιο που κάθεται χωρίς να μπαίνει στον κύκλο, στα ρίσκα κλπ, γιατί το ποσοστό κέρδους είναι μικρό. Το κεφάλαιο για να δουλέψει θέλει να βγάλει κέρδος. Δεν θέλει να έχουμε ανάγκες χωρίς λεφτά. Αν είχαμε τα λεφτά, θα τις αξιοποιούσε και θα έβγαζε κέρδος.

Η αντίθεση αυτή που διαρκώς θέτει και ξαναθέτει την επικαιρότητα ενός συστήματος παραγωγής που η παραγωγή και οι ανάγκες τους θα είναι ο σκοπός του, χάνεται και συγκαλύπτεται διαρκώς κάτω από πολύ βαθυστόχαστες αναλύσεις για την κρίση και τα αίτιά της.

βέβαια υπάρχει και η υποκατανάλωση, δηλαδή η απόκτηση λιγότερων εμπορευμάτων απ' όσα παράγονται ή η δυσαναλογία. Δηλαδή, ότι ορισμένοι τομείς αφομοιώνουν λιγότερα από όσα παράγονται σε συμπληρωματικούς τομείς ή αντίθετα αφομοιώνουν συμπληρωματικούς τομείς.

Όλα αυτά, υπερπαραγωγή εμπορευμάτων, υποκατανάλωση, δυσαναλογία, προσδιορίζουν την αιτία της παρούσας κρίσης, όσο προσδιορίζει την αιτία μιας αρρώστιας το γεγονός ότι ο άρρωστος παρουσιάζει πυρετό.

Δεν πρόκειται εδώ λοιπόν για την ύπαρξη ή την άρνηση αυτών των φαινομένων, αλλά για την κατανόηση πως αυτά αποτελούν απλά συμπτώματα και όχι την αιτία της κρίσης.

Η τάση συσσώρευσης του κεφαλαίου μη βρίσκοντας ικανοποιητικούς όρους συγκεντρώνεται σε μια πλευρά. Υπερσυσσωρεύεται. Αυτή η τάση μέσα στην πορεία του οικονομικού κύκλου δημιουργεί η ίδια δυσμενείς όρους.

Χρηματοδότηση για μεγάλα έργα από το κράτος με στόχο την πλήρη απασχόληση, άρα άνοδος της κατανάλωσης. Μα... άνοδος της απασχόλησης = άνοδος του εργατικού μισθού και άνοδος του μισθού αντιθετικό προς τη συσσώρευση κεφαλαίου. Πτώση των επενδύσεων γιατί «δεν συμφέρει πια». Κάμψη στην απασχόληση και ξαναβρεθήκαμε από κει που αρχίσαμε. Με συσσωρευμένα και ορισμένα άλλα προβλήματα που σχετίζονται με το νομισματικό - πιστωτικό σύστημα.

Οι κρίσεις ή οι γενικές κρίσεις του παγκόσμιου συστήματος κοινωνικών σχέσεων έχουν την υλική βάση τους σε μία παρατεταμένη οικονομική κρίση. Ρίζα της είναι η αντίθεση ανάμεσα στον κοινωνικό χαρακτήρα της παραγωγής και στον ατομικό χαρακτήρα της ιδιοποίησής της. Η αντίθεση αυτή ισχύει γενικά και για τους Δυτικούς και για τους Ανατολικούς.

Σχεδόν όλες οι κρίσεις έχουν ένα προηγούμενο και συνέχεια, όπως νέα και καινούργια χαρακτηριστικά με ειδικές μορφές, όπως ο πληθωρισμός, τη στατικότητα, την κρίση των διεθνών νομισματικών συστημάτων, την ενεργειακή κρίση.

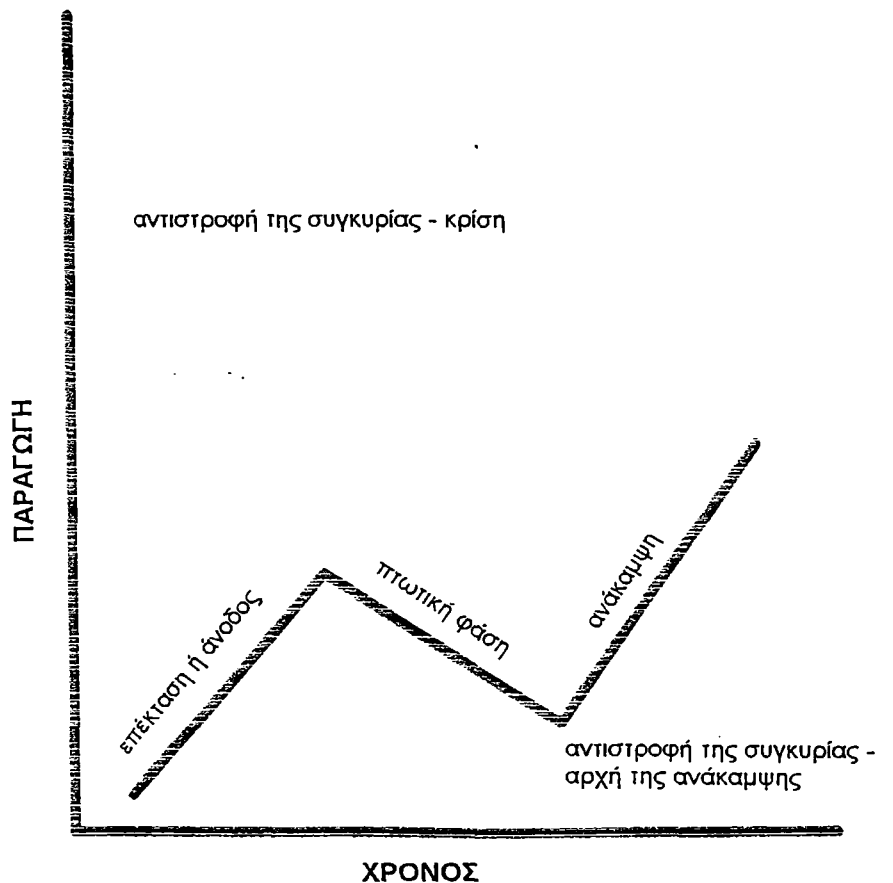
Οι κρίσεις παρουσιάζουν ομοιότητες αλλά και διαφορές, που μπορεί να έχουν σχέση με τη μεγάλη διάρκειά τους, τις υφέσεις, τις ανακάμψεις, αλλά και η διαρκής αναγγελία ανάκαμψης από τα θεαματικά «μπουμ».

Έτσι λοιπόν και η αντιμετώπισή τους πολλές φορές είναι κοινή. Πάντα όλοι και διάφοροι μηχανισμοί πιστωτικοί και νομισματικό σύστημα, προσπαθούν να αποφευχθεί μια γενικευμένη χρεωκοπία, να αποφευχθεί ένα μπουμ. Έτσι εκλείπουν οι ωθητικές δυνάμεις για μια νέα άνοδο και η κρίση παρατείνεται. Μέσα στην κρίση παρουσιάζονται μικρές υφέσεις-ανακάμψεις, αλλά δεν είναι σε θέση για μια μεγάλη ανάκαμψη σε σχέση με τα επίπεδα του οικονομικού κύκλου που έκλεισε. Έτσι διαρκώς πάμε από ύφεση σε μπουμ κι από κει σε μικροανάπτυξη- μικροανάκαμψη, σε νέα ύφεση, σε νέο μπουμ. Γιατί το νέο νομισματικό σύστημα μόνο προσωρινά αποφεύγει γενικευμένη χρεωκοπία, το μεγάλο κραχ.

Ο πληθωρισμός μέσα στην κρίση είναι και αυτός ένα νέο χαρακτηριστικό .π.χ. στην κρίση του 1929 οι τιμές των προϊόντων έπεσαν πάρα πολύ. Τώρα αντί για μείωση των τιμών οι τιμές αυξάνουν . Το φαινόμενο της ταυτόχρονης ύπαρξης στασιμότητας και πληθωρισμού εξηγείται από τη διόγκωση του πιστωτικού συστήματος, από τις τροποποιήσεις του νομισματικού συστήματος κι από τη δράση των σύγχρονων μονοπωλιακών γιγάντων. Των πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Ο όρος κρίση ορίζει τη στιγμή αντιστροφής της οικονομικής συγκυρίας, το χρόνο περάσματος από μια περίοδο επέκτασης ή αρκετά σταθερής ανόδου σ' εκείνη μιας πτωτικής φάσης, περισσότερο ή λιγότερο μακρόχρονης συστολής που στη διάρκεια της μέχρι τότε τουλάχιστον κατέληγε στο να εγκαθιδρυθούν οι όροι της ανάκαμψης, η αντίστροφη φάση της συγκυρίας.

Μπορούμε ακόμη να πούμε ότι «έξοδος» από την πτωτική φάση και συνολικά τη διαδικασία της κρίσης νοείται μια αύξηση μεγαλύτερη ή ίση με προηγούμενη φάση επέκτασης:

5.7 ΚΡΙΣΗ - ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Είναι φυσικό όταν υπάρχει κάμψη της παραγωγής να υπάρχει κάμψη της απασχόλησης. Δηλαδή να ανεβαίνουν οι δείκτες ανεργίας.

π.χ. Το 1990 δημιουργήθηκαν 1.200.000 νέες θέσεις εργασίας αλλά θα καταστραφούν 7.000.000 άλλες.

Η έκθεση του NORA-MINC λέει πως το 30% των θέσεων εργασίας σε τράπεζες και σε ασφαλιστικές εταιρείες θα είχαν καταργηθεί μέχρι το 1990 ή στην Ιαπωνία λόγω χάρη ο αριθμός επίσημα των ανέργων που δεν δουλεύουν ούτε μια ώρα είναι γύρω στο 2.5%- 3%. Οι εργαζόμενοι που δουλεύουν συγκυριακά είναι γύρω στο 25%.

5.8 ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ

Ο κάθε ιμπεριαλισμός «περιορισμένος» στην «εποχή» του υφίσταται όλο και πιο πολύ εξουθενωτικά τις συνέπειες των αντιθέσεων του. Η συγκέντρωση κεφαλαίων αυξάνει με επιταχυνόμενο τρόπο, πέφτει αδιάκοπα το ποσοστό του κέρδους, η παραγωγική του βάση από τα πράγματα περιορίζεται, η ανεργία αυξάνεται. Τόσο στο δυτικό όσο και στον ανατολικό ιμπεριαλισμό τίθεται όλο και πιο επιτακτικά η αναγκαιότητα διερεύνησης της περιοχής τους και αυτό αναπόφευκτα δημιουργεί συγκρούσεις.

Το μέσο με το οποίο ο καπιταλισμός έλυσε ιστορικά τις κρίσεις υπερπαραγωγής ήταν ο πόλεμος. Ο πόλεμος στην περίοδο του ιμπεριαλισμού επιτρέπει στις νικητήριες δυνάμεις να διευρύνουν την παραγωγική τους βάση. Γιατί ο πόλεμος σημαίνει καταστροφή κεφαλαίων, εμπορευμάτων και εργατικής δύναμης. Δηλαδή δυνατότητα επανάληψης του οικονομικού κύκλου.

Η όξυνση της αντίθεσης παραγωγικές δυνάμεις-παραγωγικές σχέσεις είναι βάση του ανταγωνισμού στο οικονομικό, πολιτικό και στρατιωτικό πεδίο των μεγαλύτερων καπιταλιστικών δυνάμεων Δύσης και Ανατολής.

Ο εκμилитарισμός των οικονομιών και της Δύσης αλλά και της Ανατολής (πέρα του ότι να παράγει όπλα είναι σημείο ...ανάπτυξης) έχουν έτοιμα προϊόντα που δημιουργούν πελάτες και μάλιστα σπάταλους. Το εμπόριο όπλων είναι ιδιαίτερα κερδοφόρο. Πολλοί είναι οι μάστορες στην παραγωγή της καταστροφής και την παράγουν με πολύ μεγάλη ταχύτητα. Πάντα ανθούσα ήταν και είναι αυτή η βιομηχανία. Αλλά πρόκειται για κάτι βαθύτερο. Η πίεση που ασκούν οι παραγωγικές δυνάμεις για την ανατροπή των κυρίαρχων κοινωνικών σχέσεων θέτουν το δίλημμα: είτε καταστροφή του υλικού πλούτου των παραγωγικών δυνάμεων είτε καταστροφή αυτών των κοινωνικών και παραγωγικών σχέσεων. Και πρώτα απ' όλα της σημαντικότερης παραγωγικής δύναμης του ανθρώπου σε κλίμακα που δε γνώρισε ποτέ ο κόσμος.

Έτσι, σήμερα αφήνεται στη σύνεση των δύο μεγάλων να τα βρουν και να γλιτώσουμε. Όπου όλοι φωνάζουν μην τύχει και πάρουν και οι μικροί, οι ανεύθυνοι στα χέρια τους πυρηνικά. Κατ' αυτούς μόνο η ανατριχίλα είναι αρκετή στην είδηση πως το Ισραήλ είναι 6^η πυρηνική δύναμη. Καθυσηχάζονται διάφοροι πως θα προτιμηθεί η λύση των διαφορών

περιφερειακού τύπου συγκρούσεων , τύπου Ιράν-Ιράκ, που είναι κερδοφόροι για τους εμπόρους όπλων και πολλοί καταστροφικοί και αιματηροί.

Καθησυχάζονται πιστεύοντας πως επειδή η πυρηνική σύγκρουση δημιουργεί μη επιστρέψιμες καταστάσεις θα επικρατήσει η σύνεση...Όπως και αν έχει το πράγμα αφήνονται όλα στην τύχη του να διευθύνει το παιχνίδι το κεφάλαιο. Μπροστά στις απατήσεις του δεν πολυκαταλαβαίνουμε τι είδους σύνεση θα επικρατήσει.

Σήμερα βλέπουμε μες στη λαίλαπα της τεχνολογίας των οπλικών συστημάτων . Σήμερα που σ' όλες τις θάλασσες αρμενίζουν στόλοι κι όχι ψαρόβαρκες. Σήμερα που το όνειρο Δυτικών και Ανατολικών είναι η παραγωγή διάνοιας ή εξευγενισμένων ή πανίσχυρων υπερανθρώπων. Με αυτά τα όνειρα διαπαιδαγωγείται η σημερινή γενιά, η γενιά του 2000. Ξεχνώντας ή χωρίς καν να ξέρουν πολλούς «σπασμούς της γης». π.χ. Χιροσίμα. Από τα 5 δισεκατομμύρια των ανθρώπων μπορούν να επιζήσουν μετά από κάθε είδους πειραματισμούς 100-200-300 εκατομμύρια «εκλεκτοί» που η επιστημονοτεχνολογική προοπτική θα τους καταστήσει άτρωτους από κάθε ανάμνηση καταστροφών, πολέμων, θεομηνιών κτλ. Και που η αφρόκρεμά τους θα ξεκινήσει νέα εξόρμηση.

Θεωρητικά μπορεί να υπάρχει και άλλη εξέλιξη. Να παρέμβει ο «κοινός» άνθρωπος και να συντρίψει το μονόδρομο της επιστημονικοτεχνικής προοπτικής και ό,τι αυτή συνεπάγεται. Να καταστήσει άχρηστα όλα τα αδιάκοπα συσσωρευμένα όπλα, μηχανές και τα κάθε είδους «παλιοσιδερικά». Αυτό σημαίνει άλλη τροπή ριζικά διαφορετική στην εξέλιξη.

5.9 ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Η κρίση της απόρροιας της τεχνολογικής καθυστέρησης. Έτσι η διέξοδος συνίσταται στη γενίκευση των νέων τεχνολογιών.

Σε αυτή την άποψη συγκλίνει η βασικότερη μερίδα των οικονομικών πολιτικών που επαγγέλλονται και που προχωρούν σε πλατιά στάδια προσαρμογών.

Και στην Ελλάδα σήμερα ζούμε για να προλάβουμε το τρένο της τεχνολογίας, για την Ελλάδα του 2000 κτλ.... γνωστά και θλιβερά. Εδώ θα δούμε δύο πλευρές.

1. Αιτία της κρίσης δεν είναι η τεχνολογική καθυστέρηση
2. Η τεχνολογία δεν μπορεί να αποφασίσει για την έξοδο απ' την κρίση. Θα αποφασίσουν οι άνθρωποι.

Ουσιαστικά, η ουσία της πολιτικής για την γενίκευση των νέων τεχνολογιών αν δειχτούν οι δύο παραπάνω πλευρές είναι βολонταρισμός.

Πολλές φορές καταγράφονται επιβράδυνση καινοτομιών σε ώριμες βιομηχανίες π.χ. τη βαριά χημική βιομηχανία. Παράλληλα το βάθαιμα και η άφιξη προηγούμενων καινοτομιών (ηλεκτρονική βιοτεχνολογία, νέα υλικά) ευνοούν την άνοδο νέων τεχνολογιών και προετοιμάζουν πιο οικονομικές μεθόδους παραγωγής σε πληροφορίες, πρώτες ύλες, σε ενέργεια, σε εργασία). Οι νέες τεχνολογίες και ό,τι συνεπάγεται η εμπέδωσή τους αποτελεί σήμερα το στόχο του κεφαλαίου για την έξοδο απ' την κρίση και στη δύση και στην Ανατολή. Δηλαδή, νέα παραγωγικά πρότυπα, νέο τεχνικό καταμερισμό εργασίας, νέες εργασιακές σχέσεις, νέου τύπου κρατική παρέμβαση, νέες τεχνικές ελέγχου των εργαζομένων.

Από αυτούς που προωθούν και βρίσκουν τις νέες τεχνολογίες δεν υπάρχει ακριβής γνώση των συνεπειών. Παρόλα αυτά κατά την επιδίωξή τους οι νέες τεχνολογίες γίνονται ο άξονας που θα πρέπει να περιστραφούν και να προσαρμοστούν η εργασία, οι κοινωνικές σχέσεις, η ίδια η ζωή.

Σίγουρα δε θεωρούμε αμελητέα καμιά ανακάλυψη (ηλεκτροφωτισμού, ατμομηχανής...). Απλά πιστεύουμε πως η ιστορία του ανθρώπου ακόμα αναγμένη και σε τεχνικές ανακαλύψεις και εφαρμογές, είναι μια κοινωνική ιστορία.

5.10 ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Οι μεγάλες κρίσεις φέρνουν μεγάλες αναδιαρθρώσεις και μεγάλες αναστατώσεις στο σύνολο της κοινωνίας. Η συμπίεση και η χρεωκοπία έχουν σαν υποκείμενα ορισμένους ανθρώπους, όπως και η ανεργία. Το ίδιο και τα τεχνοκρατικά στρώματα που ανέρχονται στα σκαλοπάτια. Η κίνηση στην κοινωνία είναι έντονη. Κοινωνικά συμβόλαια σπάνε κάτω απ'το βάρος του αδιεξόδου. Μέσα στην κοινωνία ακούγεται ο απόηχος της ερώτησης *κρίση για ποιον;* Ωστόσο, μέχρι τώρα επικρατούσε το κεφάλαιο και η σχετική τρομοκρατία του. Η ατομική λύση στο απόγειό της. Ένας κόσμος που έδειχνε να έχει βρει το δρόμο του- αύξηση, αύξηση, αύξηση. Ιδεολογίες στηριγμένες σ'αυτήν την αύξηση σκάνε κατά καιρούς στο μπαλκόνι, αποδεικνύοντας κάθε φορά τον υποκριτικό και συγκυριακό χαρακτήρα τους. Από κει που πίστευες πως είχες βρει το δρόμο σου, μετά από 10-20 χρόνια δουλειάς ο τομέας σου αυτοματοποιείται και συ, στο ταμείο ανεργίας. Το όνειρο της σύνταξης δεν το ακολουθούν σκηνές γαλήνης και ησυχίας. Το ακολουθούν ερωτηματικά και ανησυχίες.

Το κράτος βάλλεται από παντού κι όχι γιατί μας πνίγει, μας πειθαναγκάζει, όχι γιατί δεν αντέχουμε άλλο την πανταχού παρουσία του, τη γραφειοκρατία . Αλλά γιατί δεν είναι αποτελεσματικό. Δεν κάνει καλά τη δουλειά του. Να μας πνίγει καλύτερα και να μας πειθαναγκάζει σωστότερα. Η πολιτική, τα κοινοβούλια, η δημοκρατία του αστυφύλακα και του εργοδότη μου χαλάνε τον αέρα που αναπνέω χειρότερα από το φουγάρο του εργοστασίου. Και το συνδικάτο, κι εκεί επαγγελματίες με τη δική τους γλώσσα, τις δικές τους ιεραρχίες, το δικό τους κράτος. Φυγή. Διέξοδος; Αλκοολισμός-ναρκωτικά εφηβική βία -συμμοριτισμός - χουλιγκανισμός. Ο κοινωνικός καθρέφτης. Θα πρέπει να ονομαστούν όλα αυτά. Πώς αλλιώς από κοινωνική κρίση; Αν η εικόνα είναι κοινή σε όλες τις γωνιές του κόσμου δεν είναι επειδή οι άνθρωποι γεννιούνται τώρα αλλιώς. Είναι γι' αυτό μας καθορίζει η οικογένεια, το σχολείο, το εργοστάσιο, η δουλειά, η ψυχαγωγία, ο ελεύθερος χρόνος, οι κοινωνικές σχέσεις.

5.11 Η ΚΡΙΣΗ ΣΑΝ ΑΠΟΡΡΟΙΑ ΕΞΑΝΤΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Αυτή η άποψη έχει εκφραστεί με πάρα πολλούς τρόπους και έχει χρησιμοποιηθεί για την εξαγωγή πολλών ειδών συμπερασμάτων.

Αρχίζοντας ειδικά παλιότερα με την άποψη για την επιτάχυνση της παραγωγής πυρηνικής ενέργειας που συνδέει την κρίση και το ξεκίνημά της από την πετρελαϊκή κρίση με τη θεωρία της εξάντλησης των ενεργειακών πηγών. Έτσι η άνοδος των τιμών πετρελαίου συνδέθηκε με την έλλειψη-μικρά αποθέματα «κερδίζοντας» επιχειρήματα για τις διάφορες εγκαταστάσεις των πυρηνικών. Μέχρι την οικολογική άποψη πιο κοντά στην εξάντληση ενεργειακών, υδάτινων πηγών τίθεται η κόπωση της γης, η συσσώρευση ρύπανσης νερού, αέρα που δημιουργεί προβλήματα και σ' αυτή την ίδια τη λειτουργία της ανακύκλωσης της φύσης.

Η σπανιότητα ενέργειας και υλικών αποτελεί παλιό μα και σύγχρονο δόγμα της αστικής οικονομικής σκέψης και πρακτικής.

Έτσι στον περασμένο αιώνα αυτή η άποψη της σπανιότητας συνδέθηκε κύρια με τους πληθυσμιολόγους και τους δημολόγους σαν απάντηση στους κοινωνικούς μεταρρυθμιστές. Η διαφορετική διαχρονικά χρήση ενέργειας, άλλοτε ξύλο, κάρβουνο, λιγνίτης, πετρέλαιο, έδωσε μια πιο διαλεχτική αντιμετώπιση μέσα στο χρόνο. Ο έλεγχος των γεννήσεων δίπλα στο καλύτερο βιοτικό επίπεδο και όχι η πληθυσμιακή έκρηξη. Ο άνθρωπος μπορεί να κινηθεί συνειδητά και να οργανώσει τους όρους της ζωής του. Αργότερα ξαναεμφανίστηκε η πληθυσμιακή θεωρία ωστόσο ξανακάνει την εμφάνιση της με τα μικτά στοιχεία αντικειμενικότητας και ρατσισμού όταν πρόκειται για τον τρίτο κόσμο. Σκόπιμα βέβαια να κρυφτεί η οικονομική - κοινωνική πραγματικότητα αυτών των χωρών φορτώνοντας είτε στο ριζικό και τη φτώχεια τους είτε στην ανομβρία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το γεγονός της Αιθιοπίας όπου η έλλειψη στοιχειώδους τροφής ήταν θέμα πληθυσμού φυσικών πόρων και όχι οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης.

Σίγουρα γίνονται και πολλές έρευνες σ' άλλες ενέργειας όπως στον ήλιο, στον αέρα, στο νερό κλπ. Οι ΗΠΑ και η ΕΣΣΔ διαθέτουν πολύ μεγάλα αποθέματα ενεργειακών πηγών αλλά

και για άλλους λόγους-συμφέροντα προκρίνουν την πυρηνική ενέργεια.

Πολλοί οικολόγοι προτείνουν μηδενική ανάπτυξη για να μην συνεχίζεται η βιομηχανική μόλυνση που δημιουργεί κινδύνους για κάθε μορφή ζωής πάνω στον πλανήτη. Άλλοι πιστεύουν στις ανάγκες, τις προτάσεις για την κατανομή των πόρων κτλ. Το υπαρκτό πρόβλημα της οικολογικής καταστροφής παρά τη χρησιμότητα των διάφορων μέτρων.

Συνήθως τα μέτρα που παίρνονται

1. είναι «χειριστικά» του προβλήματος.
2. αναπαράγουν ή μεταφέρουν το πρόβλημα σε άλλη περιοχή
3. είναι πηγή νέων κερδών

Αυτά μας δείχνουν η μεταφορά ρυπογόνων εργοστασίων στον τρίτο κόσμο, η κατανάλωση στην Ασία από τις φαρμακευτικές εταιρείες απαγορευμένων φαρμάκων σαν πηγή παρενεργειών, στη Δυτική Ευρώπη τα κέρδη των βιομηχανιών αντι-ρύπανσης με νέα υλικά που ανοίγουν ένα καινούργιο κύκλο ρυπογόνων ουσιών. Η απότροπή του οικολογικού μεγέθους-ολέθρου είναι δεμένη με την ανατροπή των κυρίαρχων κοινωνικών σχέσεων που γεννούν, θρέφουν και αναπαράγουν το πρόβλημα.

Δεν πρέπει να δικαιολογούμε τις όποιες καταστροφικές επεμβάσεις. Κι ως οδηγούμαστε απ'τον άνθρωπο των σπηλαίων στον άνθρωπο των πυρηνικών καταφυγίων.

«Η ανθρωπότητα έχει μονάχα να εξοικονομεί εργάσιμο χρόνο. Τα υλικά και η ενέργεια είναι ανεξάντλητα.»

Στρουμίλυ, 1920

«Δεν είναι αλήθεια πως είναι ανεξάντλητα τα υλικά και η ενέργεια. Υπάρχει σπανιότητα πόρων εκτός από την εργασία.»

Γιουρόφσκυ, 1970

«Οι τελευταίες μηχανές μπορούν να σπανίζουν ακόμα και κάτω από τον πλήρη κομμουνισμό, αν σταματήσει η τεχνική πρόοδος.»

Ναβοτίλωφ, 1970

"Κι έτσι κάθε μας βήμα θυμίζει ότι καθόλου δεν κυριαρχούμε πάνω στη φύση, όπως ο κατακτητής κυριαρχεί σε ένα ξένο λαό, όπως κάποιος που βρίσκεται έξω από τη φύση, και ότι με τη σάρκα, τα κόκκαλα και με τον εγκέφαλό μας ανήκουμε σ' αυτήν και βρισκόμαστε μέσα της και ότι όλη η κυριαρχία μας πάνω της είναι σε σύγκριση με όλα τα άλλα πλάσματα,

έχουμε το προνόμιο να μπορούμε να γνωρίζουμε τους νόμους της και να εκφραζόμαστε σωστά.

Και πραγματικά, καθημερινά μαθαίνουμε να καταλαβαίνουμε καλύτερα τους νόμους της και τα κοντινότερα και τα απώτερα φυσικά αποτελέσματα, τουλάχιστον των συνηθέστερων παραγωγικών μας πράξεων και έτσι να τις εξουσιάζουμε. Όσο περισσότερο όμως θα γίνεται αυτό τόσο περισσότερο οι άνθρωποι όχι μόνο θα νιώθουν, μα και θα ξέρουν ότι αποτελούν ένα με τη φύση και τόσο πιο αδύνατη θα γίνεται η παράλογη και αφύσικη αντίληψη ότι υπάρχει αντίθεση ανάμεσα στο πνεύμα και στην ύλη, στον άνθρωπο και στη φύση, στην ψυχή και στο σώμα, αντίληψη που αναπτύχθηκε στην Ευρώπη από την παρακμή της κλασσικής αρχαιότητας και 'δω και που πήρε την ανώτατη διαμόρφωσή της στο Χριστιανισμό.

Αν όμως χρειάστηκε εργασία χιλιετηρίδων ώσπου να μάθουμε κάπως να υπολογίζουμε τα απώτερα αποτελέσματα των πράξεών μας που αποβλέπουν στην παραγωγή ήταν ακόμα πιο δύσκολο να γίνει αυτό σχετικά με τα πιο απώτερα κοινωνικά αποτελέσματα αυτών των πράξεων".

"Μα και σ' αυτόν τον τομέα μαθαίνουμε σιγά - σιγά με πολύχρονη, συχνά σκληρή πορεία - πείρα και με συσχέτιση και έρευνα του ιστορικού υλικού να αποχτάμε σαφή γνώση για τα έμμεσα, απώτερα κοινωνικά αποτελέσματα της παραγωγικής μας δραστηριότητας και έτσι μας δίνεται η ευκαιρία να εξουσιάζουμε και να ρυθμίζουμε αυτά τα αποτελέσματα.

Για να κάνουμε όμως αυτή τη ρύθμιση χρειάζεται κάτι περισσότερο από την απλή γνώση. χρειάζεται μια πλέρια ανατροπή του ως τα τώρα τρόπου μας παραγωγής επιδίωκαν να πετύχουν το κοντινότερο, το πιο άμεσο χρήσιμο αποτέλεσμα της δουλειάς. Παραμελούσαν εντελώς τις συνέπειες που παρουσιάζονται μόλις αργότερα και δρουν με την βαθμιαία επανάληψη και συσσώρευση".

5.12 ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ

Χαρακτηριστικό παράδειγμα διαχείρισης κρίσεων είναι η οργάνωση που γίνεται και η εκμετάλλευση στο σύστημα Υγείας, δηλαδή στην ΥΓΕΙΑ, γενικά αλλά και ειδικά στην Αμερική που τα πράγματα γίνονται όπως τα θέλουν οι ΗΠΑ και ειδικά ο Κλίντον.

Σε όλες σχεδόν τις χώρες όλοι πιστεύουν ότι το σύστημα Υγείας θέλει αναμόρφωση και καλύτερη οργάνωση και διαχείριση.

Το σύστημα Υγείας ακόμα δεν είναι πλήρως ιδιωτικοποιημένο. Δεν μπορεί να είναι. Η Υγεία δεν είναι εμπορικό αγαθό. Αλλά σε σχέση με τις άλλες χώρες το δικό μας σύστημα Υγείας τώρα αρχίζει να αλλάζει μορφή ουσιαστικά να παίρνει σιγά-σιγά το δρόμο της ιδιωτικοποίησης, όπως και πολλοί άλλοι οργανισμοί δημόσιου μέχρι πρότινος (Ο.Τ.Ε.-Ε.ΥΔ.ΑΠ. κ.τ.λ.)

Σχεδόν στα πιο πολλά κράτη το σύστημα Υγείας έχει καταλήξει να είναι απελπιστικά αντιπαραγωγικό και άκρως γραφειοκρατικό με τεράστια διοικητικά έξοδα και προσανατολισμό σε επεμβάσεις με μέσα υψηλής τεχνολογίας παρά προς την δημόσια υγεία, την πρόνοια και την πρόληψη κ.τ.λ. Ειδικά στην Αμερική το περιοδικό Business Week κατ' εξοχήν περιοδικό επιχειρήσεων δημοσίευε σχετικά πρόσφατα πολλά άρθρα υποστηρίζοντας ένα καναδικού στυλ εθνικό κυβερνητικό πρόγραμμα ασφάλισης αυτό που αποκαλούμε πρόγραμμα ενός χρηματοδότη.

Τα καναδικού στυλ αυτά προγράμματα του ενός χρηματοδότη, είναι ένα από τα διάφορα προγράμματα εθνικής υγειονομικής περίθαλψης που υπάρχουν στον βιομηχανικά ανεπτυγμένο κόσμο. Είναι βασικά ένα κρατικό πρόγραμμα ασφάλισης. Οι υπηρεσίες υγείας εξακολουθούν να είναι θέμα ατομικής επιλογής (για όσους μπορούν) αλλά το κράτος είναι η "ασφαλιστική εταιρεία".

Το πρόγραμμα του Κλίντον που έχει μπει εδώ και αρκετά χρόνια στην πράξη αποκαλείται "ελεγχόμενος ανταγωνισμός". Οι μεγάλες εταιρείες και επιχειρήσεις το υποστηρίζουν έτσι κι αλλιώς, με τον ένα ή άλλον τρόπο.

Ουσιαστικά ελεγχόμενος ανταγωνισμός σημαίνει ότι θα εκδιώξει τις μικρές ασφαλιστικές εταιρίες από την αγορά, γι' αυτό και είναι αντίθετες μ' αυτόν. Θα σημαίνει δηλαδή ότι οι μεγάλες ασφαλιστικές εταιρείες θα συγκροτήσουν μεγάλες κοινοπραξίες με νοσοκομεία, κλινικές, εργαστήρια κ.λ.π.. Θα είναι υπεύθυνες δηλαδή για την οργάνωση της υγειονομικής σου περίθαλψης και κάλυψης. Διάφορα πακέτα προσφορών και εκπνώσεων θα σε βοηθούν να αποφασίσεις με ποιο από αυτά τα συγκροτήματα θα συνεργαστείς. Αυτό υποτίθεται ότι εισάγει έναν "ανταγωνισμό" μεταξύ τους. Αλλά στην πράξη όλες αυτές οι εταιρείες, οι μεγάλες ασφαλιστικές εταιρείες θα είναι αυτές που θα ελέγχουν την παράσταση κατά το

μεγαλύτερο μέρος. Ουσιαστικά είναι ένα ολιγοπωλιακό σύστημα, ένα πολύ μικρό αριθμό μεγάλων συγκροτημάτων σε περιορισμένο ανταγωνισμό μεταξύ τους, που θα διαχειρίζονται με βραχυπρόθεσμα κριτήρια την υγειονομική μέριμνα γιατί ο στόχος τους θα είναι το κέρδος και όχι η ευημερία μας.

Στην πραγματικότητα, ο Τρούμαν είχε προσπαθήσει να εφαρμόσει ένα τέτοιο πρόγραμμα στη δεκαετία του 40, το οποίο θα έφερνε τις ΗΠΑ στην ίδια γραμμή με τον υπόλοιπο βιομηχανικό κόσμο. Κατατροπώθηκε από μια τεράστια επίθεση επιχειρηματικού κόσμου, με διαμαρτυρίες ότι θα γίνουμε κοινωνία μπολσεβίκων, κ.λ.π. Οπότε το θέμα ξανατέθηκε, υπήρξε μεγάλη επίθεση από την επιχειρηματική κοινότητα. Ένα από τα μεγάλα κατορθώματα του Ρόλαντ Ρήγκαν της δεκαετίας του '60 ήταν να διαβάσει από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση τα μηνύματα που είχαν γράψει γι' αυτόν οι ασφαλιστικές εταιρίες, για το ότι αν εφαρμοζόταν το σύστημα Υγείας Medicare, όλοι θα λέγαμε στα παιδιά μας και στα εγγόνια μας, δεκαετίες μετά, τι σήμαινε ελευθερία κάποτε.

Αυτή τη στιγμή, ούτε η επιχειρηματική κοινότητα το θέλει, είναι πολύ αποτελεσματικό, πολύ γραφειοκρατικό και πολύ ακριβό γι' αυτούς. Οι αυτοκινητοβιομηχανίες πριν από λίγα χρόνια, υπολόγισαν ότι τους κόστιζε περίπου 500 δολάρια επιπλέον ανά αυτοκίνητο η ανεπάρκεια του συστήματος Υγείας των ΗΠΑ, σε σχέση, π.χ. με τα εργοστάσιά τους στον Καναδά. Όταν οι επιχειρήσεις αρχίζουν να πονούν, τότε οι υποθέσεις αποκτούν δημόσιο ενδιαφέρον. Το κοινό από πολύ καιρό υποστηρίζει μια μεγάλη αλλαγή. Το κοινό όμως βρίσκεται αρκετά έξω από το πολιτικό σύστημα, έτσι δεν μπορεί να ασκήσει αποτελεσματική επιρροή.

Υπάρχει μια ωραία φράση για την περίπτωση αυτή σε ένα πρόσφατο τεύχος του Economist του Λονδίνου, του βρετανικού επιχειρηματικού περιοδικού. Αναφερόταν στην Πολωνία. Το αναγνωστικό του κοινό προφανώς ανησυχούσε για το γεγονός ότι η Πολωνία κατόντησε να έχει ένα σύστημα όπου διεξάγονται δημοκρατικές εκλογές το οποίο είναι κάπως ενοχλητικό. Οι πληθυσμοί σε όλες τις Ανατολικοευρωπαϊκές χώρες έχουν συντριβεί από τις οικονομικές αλλαγές, που λέγονται "μεταρρυθμίσεις" - αυτό το όνομα υποτίθεται ότι τις κάνει να ακούγονται ως κάτι καλό - και που έχουν αναγκαστεί να τις καταπιούν με το ζόρι. Οι Πολωνοί είναι αντίθετοι στις μεταρρυθμίσεις. Υπερψήφισαν για αντι-μεταρρυθμιστική κυβέρνηση. Το Economist σημείωσε ότι αυτό δεν ήταν και μεγάλο πρόβλημα επειδή "ο σχεδιασμός και οι αποφάσεις έχουν διαχωριστεί από την πολιτική. Οι άνθρωποι μπορούν

να έχουν τη γνώμη τους. Μπορούν ακόμη και να ψηφίζουν άμα θέλουν. Αλλά οι αποφάσεις εξακολουθούν να λαμβάνονται και να καθορίζονται από άλλες δυνάμεις.

Αυτό που το κοινό θέλει, χαρακτηρίζεται πολιτικά μη ρεαλιστικό, που σημαίνει ότι τα μεγάλα κέντρα ισχύος και προνομίων είναι αντίθετα μ' αυτό. Μια αλλαγή στο σύστημα Υγείας αυτή τη στιγμή θεωρείται πολιτικά ρεαλιστική επειδή μεγάλα συγκροτήματα ισχύος, συμπεριλαμβανομένης και της αμερικανικής επιχειρηματικής κοινότητας, θέλουν αλλαγή, μια και το παρόν σύστημά τους είναι ζημιογόνο. Όπως προανέφερα είναι εντυπωσιακό ότι ακόμη και το Business Week που αντιπροσωπεύει μεγάλα τμήματα της επιχειρηματικής κοινότητας, θέλει να μεταβούμε σε ένα καναδικού στυλ Σύστημα Υγείας επειδή ακόμη και κατάλοιπα αναποτελεσματικότητας και κόστους του Συστήματος Υγείας τύπου Κλίντον, υποθέτουν ότι θα είναι ζημιογόνα γι' αυτούς.

Αυτό σίγουρα ισχύει όσον αφορά την καναδική και ευρωπαϊκή εμπειρία. Πάρτε τον Καναδά που είχε ένα σύστημα περίπου σαν το δικό μας μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 60. Άλλαξε πρώτα σε μια επαρχία, στο Saskatchewan, όπου υπήρχε μια αρκετά δυνατή φιλεργατική (NDP - New Democratic Party) τοπική κυβέρνηση. Κατάφερε να δημιουργήσει ένα επαρχιακό ασφαλιστικό σύστημα, που έθεσε εκτός αγοράς τις ασφαλιστικές εταιρείες. Αποδείχθηκε πολύ επιτυχημένος και πολύ αποτελεσματικό. Παρείχε καλή ιατρική φροντίδα, ελάττωσε το κόστος, και ήταν πιο αποτελεσματικό στις πληρωμές. Αυτό ήταν ένα κρίσιμο γεγονός. Αντιγράφηκε από άλλες επαρχίες, επίσης κάτω από φιλεργατική πίεση, συχνά μέσω του NDP. Αυτό ήταν κάτι σαν πολιτικό κόμμα-ομπρέλα με ένα ελαφρά μεταρρυθμιστικό χαρακτήρα και υποστήριξη από τους εργαζόμενους. Αρκετά γρήγορα υιοθετήθηκε από όλο τον Καναδά σε εθνικό επίπεδο. Η ιστορία στην Ευρώπη είναι πάνω - κάτω η ίδια. Οι οργανώσεις των εργαζομένων υπήρξαν οι κύριοι, αλλά όχι και οι μόνοι, μηχανισμοί μέσω των οποίων άνθρωπο με πολύ περιορισμένη δύναμη και μέσα μπορούν να συνασπιστούν και να πάρουν μέρος στο δημόσιο γίγνεσθαι. Αυτός είναι ένας από τους λόγους που τα σωματεία μισούνται τόσο πολύ από τους επιχειρηματικούς κύκλους και από τους κύκλους των ελίτ γενικώς. Έχουν απλούστατα πολύ δημοκρατικό χαρακτήρα. Και ο Ναβαρο σίγουρα έχει δίκιο: Η ιστορία έχει δείξει ότι η δύναμη και η οργάνωση του εργατικού κόσμου και η ικανότητά του να συμμετέχει στη δημόσια αρένα, σίγουρα έχει σχέση, και ίσως αποφασιστικά, με κοινωνικούς θεσμούς αυτού του είδους.

Υπάρχουν αρκετές πολιτείες που παίζουν μ' αυτό το θέμα. Εδώ υπάρχει μια κοινωνία που ελέγχεται σε μεγάλο βαθμό

από τις επιχειρήσεις. Εδώ οι επιχειρήσεις παίζουν έναν αφύσικα μεγάλο ρόλο στο να αποφασιστεί σε τι είδους σύστημα θα καταλήξουμε. Το αποτέλεσμα ακόμα μια φορά θα κριθεί από επιχειρηματικά συμφέροντα, εκτός και αν υπάρξουν σημαντικές αλλαγές μέσα στις ΗΠΑ, δηλαδή εκτός και η πίεση της κοινής γνώμης και των οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένων και των εργατικών ενώσεων, φθάνει σε επίπεδα πολύ υψηλότερα από ότι τώρα βλέπουμε.

Μου λένε ότι η προπαγάνδα δουλεύεις πλήρες ωράριο, επειδή δεν υπάρχει τέτοια ιδεολογία στις ΗΠΑ. Οι επιχειρήσεις, π.χ. δεν τα πιστεύουν αυτά. Πάντα επέμεναν σε μια ισχυρή παρεμβατική πολιτεία που να υποστηρίζει τα συμφέροντά τους - ακόμη επιμένουν και πάντα το έκαναν - από τότε που πρωτοδημιουργήθηκε η αμερικανική κοινωνία. Οι μεγάλες επιχειρήσεις δεν έχουν τίποτα το ατομικιστικό. Πρόκειται για μεγάλα συγκροτήματα, κατά βάση ολοκληρωτικού χαρακτήρα και με ελάχιστα ατομικιστικά στοιχεία.

Μέσα σ' αυτές είσαι ένα απλό εξάρτημα σε μια μεγάλη μηχανή. Υπάρχουν πολύ λίγοι οργανισμοί σε μια ανθρώπινη κοινωνία που να έχουν τέτοια αυστηρή ιεραρχία με δομή ελέγχου από πάνω προς τα κάτω, όσο μια επιχείρηση. Δεν ισχύουν εκεί τα "Μην τολμήσεις να με πατήσεις". Σε πατάνε συνέχεια. Ο σκοπός της προπαγάνδας είναι να καταφέρει ώστε οι άνθρωποι που βρίσκονται έξω από τους τομείς της συντεταγμένης εξουσίας, να μην μπορούν να συνεργαστούν μεταξύ τους για να πάρουν μέρος στη λήψη αποφάσεων στην πολιτική αρένα. Ο σκοπός είναι να ατομικοποιήσεις τον καθένα, ενώ την ίδια στιγμή θ' αφήνεις τα ισχυρά συγκροτήματα να είναι συνεκτικά και με υψηλή οργάνωση και φυσικά να κυριαρχούν στους πλουτοπαραγωγικούς πόρους.

Πέρα από αυτό, υπάρχει ακόμη ένας παράγοντας. Υπάρχει μια σπίθα ανεξαρτησίας και ατομικότητας στην αμερικανική κουλτούρα η οποία πιστεύω ότι είναι πολύ καλό πράγμα. Το συναίσθημα που βρίσκεται πίσω από τη φράση "Μην τολμήσεις να με πατήσεις" από πολλές απόψεις είναι υγιές συναίσθημα. Είναι υγιές αρκεί να μη σε οδηγεί στην απομόνωση και να σε εμποδίζει να δουλέψεις μαζί με άλλους ανθρώπους. Έτσι έχει την υγιή του πλευρά και την αρνητική του. Και είναι η αρνητική του πλευρά που φυσικά τονίζεται από την προπαγάνδα του από τη διαφώτιση.

Από τα Μ.Μ.Ε. υπήρξε κάποια κάλυψη για το AIDS αλλά πολύ λίγη για τον καρκίνο του στήθους. Μισό εκατομμύριο γυναίκες στις ΗΠΑ θα πεθάνουν στη δεκαετία του '90 από

καρκίνο του στήθους καθώς και πολλοί άνδρες από καρκίνο του προστάτη.

Ας πάρουμε για παράδειγμα την κακή διατροφή. Αυτά ελαττώνει το μήκος της ζωής σε σημαντικό βαθμό. Αν το μετρήσεις αυτό σε θανάτους, ξεπερνάει όλα τα νούμερα για τα οποία μιλάς. Δεν νομίζω ότι πολλοί άνθρωποι στο χώρο της δημόσιας υγείας θα έφεραν αντίρρηση στο συμπέρασμα ότι η μεγαλύτερη συμβολή στην καλύτερευση της υγείας, με την έννοια της ελάττωσης των δεικτών θνησιμότητας και της καλύτερευσης της ποιότητας ζωής έρχεται από απλά μέτρα δημόσιας υγείας, όπου το να εξασφαλίζεις στους ανθρώπους ικανοποιητική διατροφή και ασφαλείς συνθήκες ζωής, νερό, αποχέτευση κ.λ.π.

Θα πίστευε κανείς ότι ολ' αυτά δεν είναι τόσο σπουδαία θέματα για μια πλούσια χώρα σαν τη δική μας. Κι όμως αφορούν ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της. Το Lancet, το βρετανικό ιατρικό περιοδικό, το πιο έγκυρο ιατρικό περιοδικό στον κόσμο, πρόσφατα ανέφερε ότι 40% των παιδιών στην πόλη της Νέας Υόρκης ζουν κάτω από το επίπεδο φτώχειας, που σημαίνει κακή διατροφή και άθλιες συνθήκες ζωής με αποτέλεσμα σοβαρά προβλήματα υγείας και υψηλούς δείκτες θνησιμότητας.

Ένα αμερικανικό ιατρικό περιοδικό ανέφερε πριν από λίγα χρόνια ότι οι μαύροι άνδρες στο Χάρλεμ έχουν περίπου τον ίδιο δείκτη θνησιμότητας, όσο και οι άνθρωποι στο Μπανγκλαντές. Αυτό, ουσιαστικά, είναι αποτέλεσμα της άκρας χειροτέρευσης, των πιο στοιχειωδών βασικών συνθηκών δημόσιας υγείας. Και φυσικά αυτό περιλαμβάνει για τις κοινωνικές συνθήκες.

Πρώτα - πρώτα, πολλά από αυτή την κατανάλωση οφείλεται σε τεχνητά δημιουργημένες ανάγκες κατανάλωσης. Δεν είναι κατανάλωση που έχει σχέση με τις πραγματικές ανάγκες των ανθρώπων. Ένα τεράστιο κομμάτι της επιχειρηματικής προπαγάνδας, δηλαδή της βιομηχανίας των δημοσίων σχέσεων και της διαφήμισης, είναι απλώς μια προσπάθεια να δημιουργηθούν ανάγκες. Αυτό είναι γνωστό εδώ και πολύ καιρό, για την ακρίβεια ανάγεται στις πρώτες μέρες της Βιομηχανικής Επανάστασης.

Υπάρχει πολλή κατανάλωση και η περισσότερη είναι τεχνητά δημιουργημένη. Οι άνθρωποι κατά πάσα πιθανότητα θα ήταν πιο ευτυχισμένοι χωρίς αυτήν. Επίσης, η κατανάλωση παρουσιάζει, φυσικά, μεγάλες απολαύσεις. Η κατανάλωση τείνει να αυξάνεται στις εύπορες κοινωνικές ομάδες, για προφανείς λόγους. Έτσι η κατανάλωση κλείνει περισσότερο προς την πολυτέλεια των πλούσιων παρά προς τις ανάγκες

των φτωχών. Αυτό είναι αλήθεια όχι μόνο μέσα στις ΗΠΑ αλλά σε παγκόσμια κλίμακα. Αυτό οδηγεί στα νούμερα που αναφέρατε. Οι πλουσιότερες χώρες είναι οι μεγαλύτεροι καταναλωτές και μάλιστα με μεγάλη διαφορά από τις άλλες, αλλά μέσα στις πλουσιότερες χώρες, οι πλούσιοι είναι οι μεγαλύτεροι καταναλωτές και μάλιστα με μεγάλη διαφορά. Και πολλή από αυτή την κατανάλωση είναι τεχνητά δημιουργημένη. Πολύ λίγο έχει να κάνει με τα βασικά ανθρώπινα ενδιαφέροντα, ανάγκες και ανησυχίες. Είναι επίσης σε μακροχρόνια βάση πολύ επικίνδυνη. Είναι πολύ υγιεινή για την οικονομία, αν μετράς την υγεία της οικονομίας με τα κέρδη. Αν μετράς την οικονομική υγεία με το τι σημαίνει για τους ανθρώπους, η αυξημένη κατανάλωση είναι πολύ ανθυγιεινή, ιδίως μακροχρόνια.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τα όσα έχουμε αναφέρει είναι εύκολο να καταλάβει κανείς ότι το φαινόμενο της δημιουργίας κρίσεων είναι κάτι που αφορά όλους μας, ατομικά και συλλογικά. Ο ρόλος που παίζουν στην διαμόρφωση της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ευημερίας είναι μεγάλος.

Μια κρίση είναι δυνατόν να κάνει μεγάλες καταστροφές σε περιουσίες, ανθρώπους, οικονομίες, κράτη, ιδεολογίες. Είναι λοιπόν φυσικό να θέλουμε όλοι να είμαστε προετοιμασμένοι, κατά τον καλύτερο τρόπο, για να αντιμετωπίσουμε την ύπαρξη μίας κρίσης όσο γίνεται πιο δυναμικά και αποτελεσματικά.

Στην προσπάθειά μας αυτή χρησιμοποιούμε ως όπλο τις Δημόσιες Σχέσεις με σκοπό να βοηθήσουμε τις ομάδες να βρουν λύση σε διάφορα προβλήματα, να έχουν καλύτερη και αντικειμενική πληροφόρηση και να κάνουν τις καλύτερες επιλογές ώστε να ξεπεράσουν μια κρίση όσο γίνεται πιο ανώδυνα.

Οι Δημόσιες Σχέσεις λειτουργώντας με βάση την αρχή ότι η πληροφόρηση και η ενημέρωση που προσφέρουν είναι αντικειμενική και αληθινή προσφέρουν σημαντική βοήθεια. παρουσιάζουν το πρόβλημα αλλά και τις δυνατές λύσεις έτσι ώστε να επιλέξουμε τις πιο σωστές και η κρίση να ξεπεραστεί πιο γρήγορα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Noam Chomsky - Η χειραγώγηση των μαζών, Εκδόσεις SCRIPTA.
- Noam Chomsky - Η βιομηχανία κατασκευής υπηκόων, Εκδόσεις SCRIPTA.
- Κεφάλαιο - Τόμος 3 Karl Marx.
- "Για την κρίση", εκδ. Α / συνέχεια.
- Δημόσιες Σχέσεις - Γιώργος Πιπερόπουλος, Εκδόσεις University Studio Press.
- Δημόσιες Σχέσεις - Frank Jefkins, Εκδόσεις Κλειδάριθμος.
- Δημόσιες Σχέσεις - Έννοια και Περιεχόμενο, Νάνου Παπαλεξανδρή, Εκδόσεις Ευγ. Μπάνου.
- Οι οικονομικές λειτουργίες του κράτους, Δ.Π. Καράγιωργα, Εκδόσεις Παπαζήση.
- Περιοδικό της Ένωσης Ελβετικών Τραπεζών - Σεπτέμβριος 1983.
- "Τα οφέλη της κρίσης" CLAUDE ZULIEN, MONDE 1983.